

سیّ بنچینه‌کھی بیروباوهر و به‌لگه‌کانیان

دانانی شیخی نیسلام

پیشه‌وا : (محمد) ی کوری (عبد الوهاب)

وه‌رگیپانی

محمد عبد الرحمن لطیف

مامؤستا : خه‌لیل ئه‌حمه‌د

پییداچووه‌ته‌وه و پیشه‌کی بو نووسیوه

چاپی یه‌که‌م

www.fermude.com

تیبینی : مافی بلاوکردنه‌وه‌ی ئه‌م بابته‌ه بو هه‌موو موسلمانیکه به مهرجی وه‌کو خوئی بلاوی

بکاته‌وه‌و ده‌ستکاری نه‌کریت

ناوى كتيب : سى بنچينه كهى بيروباوهر و به لگه كانيان ...

ناوى نووسهر : شيخس نيسلام پيشه وا : (محمد)ى كورى (عبد الوهاب) .

ناوى وهرگير : محمد عبد الرحمن لطيف .

پيداچووهنه وهى : ماموستا خليل احمد و عدنان بارام .

ژمارهى سپاردن : ژماره (٣٤٦)ى سالى (٢٠٠٢) پى دراوه له لايهن وه زاره تى روشنبيرى حوكومه تى هه ريمى

كوردستانه وه .

زنجيره : زنجيره ي (٣٣) سى و سى يه م له زنجيره ي رينمايه كانى ريگاي راست .

نوره و سالى چاپ : يه كه م - (١٤٢٩ هـ / ٢٠٠٨) .

چاپ خانه : چاپه مه نى سيما / سليمانى .

بنكه ي بلاوكردنه وه :

كتيبخانه ي سوننه - سليمانى .

كتيبخانه ي زانست - كه لار .

كتيبخانه ي سيما - چه مچه مال .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* پیشہ کی ماموستا خہ لیل نہ حمہد :

الحمد لله ، والصلاة والسلام على رسول الله ﷺ وعلى آله وصحبه ومن والاه إلى يوم الدين .

دوای نہ وہ :

کتیبی (سی بنچینہ کہی بیروباوہر و بہ نگہ کانیاں) وەرگیړانی ماموستا (محمد عبد الرحمن) م خوینده وه و بینیم

وهرگیړانیکی زور باشه و هه ولئیکی مه زنه بو خزمه تکردنی بواری بیروباوهری راسته قینه و خواپه رستی دروست ..

چونکه به راستی کومه لانی خه لک له م کاته دا له هه موو کاتیکی زیاتر پیویستیان به نوسین و په خش و وهرگیړان و

ناشکرا کردن و پراگه یاندنی حه ق و پینماییه کانی پیگاس راسته هیه .. چونکه چه ندین که س و تا قم و خه لکی جورا و جور

هه ن بانگه واز ده که ن بو که س و شه خس په رستی و شیواندنی ته وحیدی راسته قینه و لاریکردنی ئاده میزاد له ئیسلامی

پیروز .

بویه داواکارم له خوی گه وره پاداشتی وهرگیړ بداته وه و نوسینه که ش له نیو خه لکیدا مه قبول بکات .

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین

خلیل أحمد

(۵ / رمضان / ۱۴۲۹)

* پيشه کی وەرگير :

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَعْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ .

وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .
أَمَّا بَعْدُ ...

فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ) وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

خوينه رى به پريز : ناوه پوکى ئەم کتیبه بریتى به له هه نديک زانیاری سه ره تایی زۆر گرنگ سه باره ت به (بیروباوهری راستی ئیسلام : بیروباوهری ئەهلی سوننه و جهماعه) که به به لگه ی ئایه ته کانى قورئانی پیرۆز و فهرمووده سه حیه کانى پیغه مبه رى خوا (ﷺ) پشتراستکراونه ته وه .

وه له بهر ئەوه ی یه که مین کتیبه لای زانایان و فیرخوزانی زانستی شه رعی که به دهرس ده وتريتته وه و ده خوینريت له بورارى بیروباوهردا : به پیویستم زانی وه ریگی پمه سه ر زمانى کوردی بو ئەوه ی ببیت به ده روازه یه ک بو ئەو که سانه ی که ده یانه ویت ئاشنابین به باب ته کانى بیروباوهری ره سه نی ئیسلامه تی که به هوی لادان و چه واشه کارى و لاسایى کردنه وه ی کویرانه و بی ئاگایى زۆریک له خه لک غه ریب و نامۆ بووه له نیۆ کۆمه لگای موسلماناندا به گشتی !

وه گرنگی و بایه خى ئەم کتیبه له وه دا خۆیده ببینیتته وه که وا خوینهر فیرى وه لامدانه وه ی ئەو سى پرسیاره ده کات که وا له هه موو مرقیئک ده کریت له پاش مردنی و ناشتنی له نیۆ گۆردا :

مَنْ رَبُّكَ ؟ وَمَا دِينُكَ ؟ وَمَنْ نَبِيُّكَ ؟

واته : کى خواته ؟ و ئاینت چیه ؟ و کى پیغه مبه رته ؟⁽¹⁾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* اَعْلَمَ رَحِمَكَ اللَّهُ أَنَّهُ يَجِبُ عَلَيْنَا تَعَلُّمُ أَرْبَعِ مَسَائِلَ :

واته : بزانه ره حمه تی خوات لیبیت که وا پیویسته له سه رمان فیرى چوار مه سه له ببین :

الأولى : العِلْمُ : وهو مَعْرِفَةُ اللَّهِ ، وَمَعْرِفَةُ نَبِيِّهِ (ﷺ) ، وَمَعْرِفَةُ دِينِ الْإِسْلَامِ بِالْأَدِلَّةِ .

یه که م : زانست که بریتى به له : ناسینی خوا و ناسینی پیغه مبه ره که ی (ﷺ) و شاره زابوون له ئاینى

ئیسلام به به لگه وه .

الثانية : العَمَلُ به .

دووهم : کرده وه پی کردنی .

الثالثة : الدَّعْوَةُ إِلَيْهِ .

سئ یه م : بانگه واز کردن بو ی .

الرابعة : الصَّبْرُ عَلَى الْأَذَى فِيهِ .

چوارهم : ئارامگرتن له سه ر ئەزیتته کان له پیئاویدا .

⁽¹⁾ پاشکۆی ئەم کتیبه بخوینره وه که به لگه ی ئەمه ی تیدا باس کراوه .

والدليل قوله تعالى : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ : ﴿وَالْعَصْرِ ١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾ .

به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فه رمويه تى : به ناوى خواى ميهره بان و به به زه يى : (سوئند به كات ، به پراستى هه موو مروفه كان له زهره ردان ئيلا ئه وانه نه بييت كه باوه رپان هيئاوه و كرده وهى چا كه يان كردووه و نامورثگاريان به حه ق و ئارامگرتن كردووه) .

قال الشافعي رحمه الله تعالى : لو ما أنزل الله حجة على خلقه إلا هذه السورة لكانت لهم .

شافعي په حمه تى خواى گه وره يى ليبييت فه رمويه تى :

ئه گه ر خواى گه وره هيچ به لگه يه كى دانه به زاندايه ت بو سهر دروستكراوه كانى ئيلا ئه م سوره ته نه بييت ئه و به س بوو بويان .

وقال البخاري رحمه الله تعالى : باب العلم قبل القول والعمل .

والدليل قوله تعالى : ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ﴾ [سورة محمد] ، فبدأ بالعلم قبل القول والعمل .

بوخارى په حمه تى خواى گه وره يى ليبييت فه رمويه تى :

بابه تيك : (زانست له پيش گوفتار و كرداره وه يه) ، به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فه رمويه تى : ﴿بزانه

كه و هيچ په رستراويك نيه شايسته ي په رستن بيت ئيلا الله نه بييت ، وه داواى ليخوشبون بكه بو تاوانه كانت ، به زانست ده ستي پيكرد پيش گوفتار و كردار .

* اعلم رحمك الله : أنه يجب على كل مسلم ومسلمة تعلم هذه الثلاث مسائل والعمل بهن :

بزانه په حمه تى خوات ليبييت كه و پيوسته له سهر هه موو موسلمانىكى پياو و ئافره ت فيرى ئه م سى مه سه له يه بييت و كرده وه شيان پييكات :

الأولى : أن الله خلقنا ورزقنا ولم يتركنا هملاً بل أرسل إلينا رسولا فممن أطاعه دخل الجنة ومن عصاه دخل النار .

يه كه م : به پراستى خوا ئيمه ي دروست كردووه و رزقى داوين و وازى لينه هيئاوين و به ره لاي نه كردين به لكو پيغه مبه ريكي بو ناردووين جا هه ر كه سيك گوپرايه لى ئه و پيغه مبه ره بكات ئه و ده چيته به هه شته وه و هه ر كه سيكيش سه رپيچي بكات ئه و ده چيته ناگرى دوزه خه وه .

والدليل قوله تعالى : ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا﴾ ﴿١٥﴾ فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ

أَخْذًا وَبَيًّا ﴿١٦﴾ [المزمل].

به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فه رمويه تى : به پراستى ئيمه پيغه مبه ريكان بو ناردوون شايه ته به سه رتانه وه هه روه كو چون پيغه مبه ريكان نارد بو لاي فيرعه ون ﴿١٥﴾ جا فيرعه ون سه رپيچى ئه و پيغه مبه ره ي كرد و ئيمه ش به تووندترين شيوه له ناومان برد .

الثانية : أن الله لا يرضى أن يُشرك معه أحد في عبادته لا ملك مقرب ولا نبي مرسل .

دووم : به پاستی خوی گوره پازی نابیت هیچ که سیک بکریت به شهریکی له په رستنیدا نه فریشته یه کی نزیک له خوی و نه هه والپیدراویکی نیردراو (پیغه مبه ر) یش .

والدلیل قوله تعالى: ﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ [الحن].

به لگش له سهر ئه مه خوی گوره فه رموویه تی : به پاستی مزگه وته کان (شوینه کانی سوجه بردن) ته نها بو خوان (مه به ست ئه وه یه بو خوا په رستن به ته نها دروست کراون) که واته ئیوه ش له گه ل خوادا هیچ که سیک تر مه په رستن و هاواری تیمه که ن .

الثالثة : أَنْ مَنْ أَطَاعَ الرَّسُولَ وَوَحَّدَ اللَّهَ لَا يَجُوزُ لَهُ مُوَالَاةٌ مِنْ حَادِّ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَلَوْ كَانَ أَقْرَبَ قَرِيبٍ .

سی یه م : به پاستی هه ر که سیک گوپرایه لی پیغه مبه ر ﷺ بکات و خوی گوره ش به ته نها بپه رستیت ئه و دروست نیه بوئی دوستایه تی هه بیت بو که سانیک که له ریی خوا و پیغه مبه ره که ی لایان داوه و بی باوهرن ئه گه ر چی نزیکترین که سیشی بیت .

والدلیل قوله تعالى: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولِيَّكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيَدْخَلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [المجادلة].

به لگش له سهر ئه مه خوی گوره فه رموویه تی : خه لکانیک نابینیت باوه رپیان به خوا و پیغه مبه ره که ی ببیت و دوستایه تیشیان هه بیت بو که سانیک که له ریی خوا و پیغه مبه ره که ی لایان داوه و بی باوهرن ئه گه ر چی ئه وانه باوکیان بن یان کورپیان بن یان برایان بن یان له عه شیره تیان بن ئا ئه وانه خوا ئیمانی جیگیر کردووه له ناو دلّه کانیان و پشتگیریان ده کات به توانایه ک له لایه ن خوویه وه و ده یانخاته ناو باخانیکه وه له به هه شتدا که روبرایان به ژیردا تیده په رییت و به هه تاهه تایی تیدا ده میننه وه ، ئه وانه خوی گوره لییان پازی بووه و ئه وانیش له و پازی بوون ، ئا ئه وانه حزبی خوان ، به به پاستی حزبی خوا رزگار بوون .

* اَعْلَمَ أَرْشَدَكَ اللَّهُ لِبَاعْتِهِ أَنْ الْحَنِيفِيَّةَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ، وَبِذَلِكَ أَمَرَ اللَّهُ جَمِيعَ النَّاسِ وَخَلَقَهُمْ لَهَا ، كَمَا قَالَ تَعَالَى : ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذريات] ، وَمَعْنَى (يَعْبُدُونَ) يُوحِدُونَ .

بزانه خوی گه روه رینماییت بکات بو گوپرایه لی کردنی که به پاستی راسالیتی ناین و ریپازی پیغه مبه ر ئیبراهیم (علیه السلام) بریتی یه له وه ی که : خوا بپه رستیت به ته نها و دینداری به دلّسوزی و پاکی ته نها بو ئه و ئه نجامده ییت ، وه به مه ش خوا فه رمانی کردووه به هه موو خه لک و بو ئه م مه به سته ش دروستی کردوون ، هه ر وه ک خوی گه روه فه رموویه تی : من جنوکه و مروقم دروست نه کردووه ته نها بو په رستنی خوم نه بیت ، (يَعْبُدُونَ : بپه رستن) واتا به ته نها من بپه رستن .

وَأَعْظَمُ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ التَّوْحِيدَ وَهُوَ : إِفْرَادُ اللَّهِ بِالْعِبَادَةِ ، وَأَعْظَمُ مَا نَهَى عَنْهُ الشِّرْكَ وَهُوَ : دَعْوَةُ غَيْرِهِ مَعَهُ .

وه گه وره ترین شت خوا فه رمانی پیکردبیت یه کخوایه رستی یه که بریتی یه له : یه کتا کردنه وه ی خوا به په رستن ، وه گه وره ترین شت خوا قه ده غه و ریگری لی کردبیت شه ریک برپاردانه بو خوا که بریتی یه له : په رستنی جگه له خوا له گه ل خوادا .

والدلیل قوله تعالى: ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ [النساء].

به لگهش له سهر ئەمه خوای گه وره فه رموویه تی : خوا بپه رستن به تهنها و هیچ شتیك مه كه ن به شه ریکی .
 * فَإِذَا قِيلَ لَكَ : مَا الْأُصُولُ الثَّلَاثَةُ الَّتِي يَجِبُ عَلَى الْإِنْسَانِ مَعْرِفَتُهَا ؟

جا ئە گه ر پیت وترا : ئەو سئ بنچینه یه کامانه ن که پئویسته له سهر مرؤف بیانزانیت ؟
 فُقِلَ : مَعْرِفَةُ الْعَبْدِ رَبِّهِ ، وَدِينَهُ ، وَنَبِيَّهِ مُحَمَّدًا (ﷺ) .

تۆش بلی : ئەو سئ بنچینه یه بریتین له وهی که :
 به نده په روه ردگاری خوئی و ئاینه که ی و پیغه مبه ره که ی (مُحَمَّدٌ ﷺ) بنا سیت .

الأصل الأول : معرفة العبدِ ربِّه

بنچینه ی یه که م : به نده په روه ردگاری خوئی بنا سیت

فإذا قيل لك : مَنْ رَبُّكَ ؟

ئە گه ر پیت وترا : کئی په روه ردگارتە ؟

فُقِلَ : رَبِّيَ اللَّهُ الَّذِي رَبَّنَايَ وَرَبِّيَ جَمِيعَ الْعَالَمِينَ بِنِعْمِهِ ، وَهُوَ مَعْبُودِي لَيْسَ لِي مَعْبُودٌ سِوَاهُ .

تۆش بلی : په روه ردگاری من خوا یه (الله) که په روه رده ی کردووم و پییگه یاندووم و هه موو جیهانیان
 (به دیهینراوه کان) یشی په روه رده کردووه به نیعمه ته کانی ، وه تهنها ئەو په رستراومه و هیچ په رستراویکی ترم نی یه
 جگه له و .

والدليلُ قوله تعالى : ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ .

به لگهش له سهر ئەمه خوای گه وره فه رموویه تی : سوپاس و ستایش بۆ ئەو خوا یه ی که په روه ردگاری هه موو
 جیهانیانه .

وَكُلُّ مَا سِوَى اللَّهِ عَالَمٌ ، وَأَنَا وَاحِدٌ مِنْ ذَلِكَ الْعَالَمِ .

وه هه موو شتیك جگه له خوا (الله) جیهانه (دروستکراوه) ، وه منیش یه کیکم له و جیهانه (دروستکراوانه) .
 فَإِذَا قِيلَ لَكَ : بِمَ عَرَفْتَ رَبَّكَ ؟

ئە گه ر پیت وترا : به چی په روه ردگاره که تت ناسیوه ته وه ؟

فُقِلَ : بِآيَاتِهِ وَمَخْلُوقَاتِهِ ، وَمِنْ آيَاتِهِ : اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ، وَمِنْ مَخْلُوقَاتِهِ : السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُونَ
 السَّبْعُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَمَا بَيْنَهُمَا .

تۆش بلی : به نیشانه کانی و دروستکراوه کانی ، وه له نیشانه کانی* : شه و و پۆژ و خۆر و مانگ ، وه له
 دروستکراوه کانی : ههوت ئاسمانه که و ههوت زهوییه که و ئەوانه ی که تیاندان هه ن و ئەوانه ش که له نیوانیاندان هه ن .

والدليلُ قوله تعالى : ﴿وَمَنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا سَجْدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ

الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾ [فصلت] .

* واته ئەوانه نیشانه ی په روه ردگاریتی و زانایه تی و دانایه تی و به به زه یه تی و گه وره یی توانا و دهسه لاتی خوا ی به دیهینەر و خاوه ن و به رپوه به ری
 بوونه وهرن ، هه موو ئەمانه ش ئەوه دهسه لمینن که وا تهنها خوا شایسته ی په رستن و ده بیت ئیمه یه که خوا په رست بین .

به‌لگه‌ش له سه‌ر ئەمه‌ خوای گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی : له‌ نیشانه‌کانی په‌روه‌ردگاریتی خوای گه‌وره‌ شه‌و و پۆژ و خۆر و مانگ ، سوچه‌ مه‌به‌ن نه‌ بۆ خۆر و نه‌ بۆ مانگ به‌لکو سوچه‌ بۆ خوای ته‌نها شایسته‌ی په‌رستن ببه‌ن که ئەوانه‌ی دروست کردووه‌ ئەگه‌ر ئیوه‌ ده‌تانه‌ویت ته‌نها ئەو بپه‌رستن .

وقوله‌ تعالیٰ : ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَىٰ اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْثُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومَ مَسْخَرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٦﴾ [الأعراف].

وه‌ خوای گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی : به‌پاستی په‌روه‌ردگاری ئیوه‌ خوا (الله) یه‌ که‌ ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کرده‌وه‌ له‌ شه‌ش پۆژدا پاشان به‌رز بووه‌ته‌وه‌ به‌ سه‌ر عه‌رشدا ، به‌ شه‌و پۆژ داده‌پۆشیت و به‌ پۆژیش شه‌و داده‌پۆشیت زۆر به‌ په‌له‌ به‌ دوا‌ی یه‌کتردا دین ، وه‌ خۆر و مانگ و ئەسته‌یره‌کان راگیرکراون به‌ فه‌رمانی خوا ، ئاگادار بن دروست کردن و بپیاردان ته‌نها بۆ خوايه‌ ، گه‌وره‌یی بۆ خوای کار پر به‌ره‌که‌تی په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیان .

والرَّبُّ هُوَ الْمَعْبُودُ .

وه‌ په‌روه‌ردگار په‌رستراوه‌ .

والدلیل قوله‌ تعالیٰ : ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنْ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢٢﴾ [البقرة] .

به‌لگه‌ش له‌ سه‌ر ئەمه‌ خوای گه‌وره‌ فه‌رموویه‌تی : ئە‌ی خه‌لکینه‌ په‌روه‌ردگاره‌که‌تان بپه‌رستن که‌ ئیوه‌ و ئەوانه‌ی پيش ئیوه‌شی دروست کردووه‌ بۆ ئەوه‌ی لئ‌ی بترسن - به‌ ئەنجامدانی کرداره‌ چاکه‌ فه‌رمان پیکراوه‌کان و خۆپاراستن له‌ کرداره‌ خراپه‌ قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان - ﴿١٦١﴾ ئەو په‌روه‌ردگاره‌ی که‌ زه‌وی راخستوه‌ و ئاسمانی بپه‌رستووه‌ بۆتان و له‌ ئاسمانه‌وه‌ ئاوی بۆ هیناونه‌ته‌ خواره‌وه‌ پاشان به‌و ئاوه‌ به‌روبوومی بۆ ده‌رهیناون بۆ ئەوه‌ی ببیت به‌ رزقی ئیوه‌ ، که‌واته‌ هاوشیواز و شه‌ریک بۆ خوا دامه‌نین له‌ په‌رستندا چونکه‌ ئیوه‌ ده‌زانن خوا هاوشیواز و شه‌ریکی نییه‌ و ته‌نها ئەوه‌ به‌ده‌یه‌ینه‌ر و پۆزیده‌ر و به‌پۆه‌به‌ری هه‌موو دروستکراوه‌کان .

قال ابنُ كثيرٍ رحمه‌ اللهُ تعالیٰ : الخَالِقُ لِهُذِهِ الْأَشْيَاءِ هُوَ الْمَسْتَحَقُّ لِلْعِبَادَةِ .

(ابنُ كثيرٍ) په‌حمه‌تی خوای گه‌وره‌ی لیبیت فه‌رموویه‌تی : دروستکار و به‌ده‌یه‌ینه‌ری ئەم شتانه‌ ته‌نها ئەو شایسته‌ی په‌رستنه‌ .

* وَأَنْوَاعُ الْعِبَادَةِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا مِثْلُ : الْإِسْلَامِ ، وَالْإِيمَانِ ، وَالْإِحْسَانِ ، وَمِنْهُ الدُّعَاءُ ، وَالْخَوْفُ ، وَالرَّجَاءُ ، وَالتَّوَكُّلُ ، وَالرَّغْبَةُ ، وَالرَّهْبَةُ ، وَالْخُشُوعُ ، وَالْخَشْيَةُ ، وَالْإِنَابَةُ ، وَالِاسْتِعَاذَةُ ، وَالِاسْتِعَاذَةُ ، وَالِاسْتِغَاثَةُ ، وَالذَّبْحُ ، وَالتَّدْرُ ، وَغَيْرُ ذَلِكَ مِنَ الْعِبَادَةِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا كُلُّهَا لِلَّهِ تَعَالَى .

وه‌ جوهره‌کانی په‌رستن که‌ خوا فه‌رمانی پێ‌کردوون وه‌کو :

(الإسلام) : موسلمان بوون و ملکه‌چی نواندن بۆ خوای په‌روه‌ردگار .

(الإيمان) : باوه‌ره‌ینان به‌ هه‌موو پایه‌کانی باوهر .

(الإحسان) : چاکه‌کاری و گه‌یشتن به‌ په‌له‌ی هه‌ست کردن به‌ بینینی خوا یان بینینی خوا بۆ تو .

وه له وانه :

(الدُّعَاءُ) : پارانه وه و نزا و هاوار کردن .

(الْخَوْفُ) : ترس که بریتیی به له : کاردانه وه یه ک پوده دات به پیئشبینی کردنی شتیک که وا تیاچوون یان زیان

لیکه وتنه وه یان ئه زیت پیئگه یشتنی تیدا هه بیئ .

(الرَّجَاءُ) : هیوا و ئومیئ پیئ بوون .

(التَّوَكُّلُ) : پشت پیئ به ستن .

(الرَّغْبَةُ) : چه زکردن به گه یشتن به و شته ی که چه زی لیده که یه و خوشت ده ویئ .

(الرَّهْبَةُ) : ترس ، به لام ترسانیک که پاکردن و دوور که وتنه وه له و شته ی که لئی ده ترسیتی لیبکه ویته وه ،

که واته بریتیی به له ترس له گه ل کرده وه دا .

(الْخَشْوَعُ) : مل دانه واندن و کزی و لاوازی ده ربپین .

(الْخَشْيَةُ) : ترس ، به لام ترسانیک که بنیات نراو بیئ له سهر دلنیا بوون له گه وره یی و ته واویتی ده سه لاتی

ئو که سه ی که لئی ده ترسیت به سهرته وه .

(الْإِنَابَةُ) : گه پانه وه و په شیمان بوونه وه و ته وبه کردن .

(الاستعانة) : داوا یارمه تی کردن .

(الاستعاذة) : په نا پیئ گرتن .

(الاستغاثة) : داوا فیئریا که وتن و هانا بو لا بردن له کاتی ته نگانه دا .

(الذَّبْحُ) : سه ربپین .

(التَّذرُّرُ) : شت له سهر خو پیئویست کردن .

وه جگه له مانه ش له جووره کانی تری په رستن که خوا فه رمانی پیئ کردوون ده بیئ هه موویان ته نها بو خوا ی

گه وره ئه نجام بدرین .

والدلیلُ قوله تعالى : ﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ [الجن] .

به لگه ش له سهر ئه مه خوا ی گه وره فه رموویه تی : به راستی مزگه وته کان (شوینه کانی سوجه بردن) ته نها بو

خوان (مه به ست ئه وه یه بو خوا په رستن به ته نها دروست کراون) که واته ئیوه ش له گه ل خوا دا هیچ که سیکی تر

مه په رستن و هاواری تیمه که ن .

فَمَنْ صَرَفَ مِنْهَا شَيْئًا لِعَبْرِ اللَّهِ فَهُوَ مُشْرِكٌ كَافِرٌ .

جا هه ر که سیک شتیک له و په رستنانه ئه نجام بدات بو جگه له خوا ئه وا ئه و که سه موشریک و بیئ باوهره .

والدلیلُ قوله تعالى : ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ، بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ [المؤمنون] .

به لگه ش له سهر ئه مه خوا ی گه وره فه رموویه تی : هه ر که سیک له گه ل خوا دا په رستراویکی تر په رستیئ و

هاواری تیبکات هیچ به لگه یه کیشی به ده سته وه نی یه بو ئه و کاره ی ئه وا لیپرسیینه وه ی ئه و که سه لای خوا ی

په روه ردگاریه تی ، به راستی کافر و بیئ باوهره کان پرگاریان نابیت و سه رفیراز و سه رکه وتوو نابن .

وفي الحديث : «الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ»^(۱).

وه له فهرمووده دا هاتووه پیغه مبهر (ﷺ) فهرموویه تی : پارانه وه و هاوار تی کردن ناوکوپوکه و کاکلهی په رسته .

والدلیلُ قوله تعالى : ﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴾ [غافر] .

به لگه ش له سهر نه مه خوی گوره فهرموویه تی : په روه ردگارتان فهرموویه تی : نئوه لیم بپارینه وه منیش وه لامتان ددهمه وه ، به راستی نه وانهی که خویان به گوره ده زانن و خویان ده گرنه وه له په رستنم نه وانه ده چنه دوزه خوه به ریسوایی و سهر شوپری .

ودلیلُ الخوفِ قوله تعالى : ﴿ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ [آل عمران] .

وه به لگه ش له سهر نه وهی که ده بیټ ته نها له خوا بترسیت (الخوف) خوی گوره فهرموویه تی : له دوسته کانی شهیتان مه ترسن به لکو له من بترسن نه گهر نئوه باوه پدارن .

ودلیلُ الرجاءِ قوله تعالى : ﴿ مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴾ [الكهف] .

وه به لگه ش له سهر نه وهی که ده بیټ ته نها هیوا و ئومیدت به خوا هه بیټ (الرجاء) خوی گوره فهرموویه تی :

هه ر که سیک ئومیدی هه یه به گه یشتن به په روه ردگاری نه و با کرده وهی چاکه نه انجامدات و له په رستنی په روه ردگاریدا هیچ که سیک نه کات به شه ریکی .

ودلیلُ التَّوَكُّلِ قوله تعالى : ﴿ وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ [المائدة] .

وه به لگه ش له سهر نه وهی که ده بیټ ته نها پشت به خوا ببه ستیت (التوکل) خوی گوره فهرموویه تی : به خوا پشت ببه ستن نه گهر نئوه باوه پدارن .

وقوله : ﴿ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ﴾ [الطلاق] .

هه ر که سیک پشت ببه ستیت به خوا نه و با خوا به سه بوی .

ودلیلُ الرُّغْبَةِ والرُّهْبَةِ والخُشُوعِ قوله تعالى : ﴿ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْكَرُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَا رَعَبًا وَرَهْبًا

وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ ﴾ [الأنبياء] .

وه به لگه ش له سهر نه وهی که ده بیټ حه ز لی کردن و لی ترسان و مل دانه وانندن و لاوازی ده برپینت ته نها بو خوا ببیټ (الرغبه والرهبه والخشوع) خوی گوره فهرموویه تی :

به راستی به نده صالحه کان پیشبرکی و په له یان ده کرد له کاری خیردا و خویان ده په رست و لی ده پارپانه وه به ئاره زوو کردنی پاداشتی خوا و ترسان له سزاکه ی و خویان داده نواند و مه لکه چیان بو نئمه درده بپری .

ودلیلُ الخَشْيَةِ قوله تعالى : ﴿ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي ﴾ [البقرة] .

^(۱) الحديث بهذا اللفظ ضعيف ضعفه الإمام الألباني في ضعيف سنن الترمذي رقم: (۳۳۷۱) ، وإنما صحَّ بلفظ : «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ» صححه الإمام الألباني في صحيح سنن الترمذي رقم : (۲۹۶۹).

وانه : نه وه فهرمووده به له فزی : (پارانه وه کاکلهی په رسته) فهرمووده یکی لاوازه ، به لام فهرمووده که به سه حیجی هاتووه به م له فزه (پارانه وه په رسته) .

وه به لگهش له سهر ئه وهی که ده بیټ ته نها له خوا بترسیت له گه ل دلتیا بوون له گه وره یی و ته واویټی ده سه لاتی خوا به سهر ته وه (الخشية) خوی گه وره فه رموویه تی :
له خه لك مه ترسن به لكو ته نها له من بترسن .

ودلیل الإنابة قوله تعالى : ﴿ وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ ﴾ [الزمر] .

وه به لگهش له سهر ئه وهی که ده بیټ ته نها بو لای خوا بگه پټیته وه و ته نها پوو له خوا بیټ به گو پرایه لی کردنی و ته وبه کردن و په شیمانبوونه ته له تاوانه کانت ته نها لای خوا بیټ (الإنابة) خوی گه وره فه رموویه تی :
بگه پټینه وه بو لای په روه ردگارتان و ملکه چ ببن بو ی .

ودلیل الاستعانة قوله تعالى : ﴿ يَاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾ [الفاتحة] .

وه به لگهش له سهر ئه وهی که ده بیټ ته نها داوای یارمه تی له خوا بکه یت (الاستعانة) خوی گه وره فه رموویه تی :
خوایه ته نها تو ده په رستین و ته نها له تو داوای یارمه تی ده که ین .

وفي الحديث : «إِذَا اسْتَعْنَتْ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ»^(۱) .

وه له فه رمووده دا هاتووه پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموویه تی : ئه گه ر داوای یارمه یت کرد ئه وا ته نها داوا له خوا بکه

ودلیل الاستعاذة قوله تعالى : ﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴾ [الفلق] ، ﴿ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴾ [الناس] .

وه به لگهش له سهر ئه وهی که ده بیټ ته نها په نا به خوا بگریټ (الاستعاذة) خوی گه وره فه رموویه تی :
بلی په نا ئه گرم به په روه ردگاری به ره به ین .
بلی په نا ئه گرم به په روه ردگاری خه لك .

ودلیل الاستغاثة قوله تعالى : ﴿ إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَبَ ﴾ [الأنفال] .

وه به لگهش له سهر ئه وهی که ده بیټ داوای فی ریا که وتن و هانا بردنت ته نها بو لای خوا بیټ (الاستغاثة) خوی گه وره له گپړانه وهی حالی هاوه لانی پیغه مبه ردا (ﷺ) له کاتی (جهنگی به در) دا فه رموویه تی :
ئیوه له و کاته دا داواتان کرد خوی په روه ردگارتان فریاتان که ویټ ئه ویش وه لآمی دانه وه .

ودلیل الذبح قوله تعالى : ﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ [الأنعام] .

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ [الأنعام] .

وه به لگهش له سهر ئه وهی که ده بیټ حه یوان سه رپرین ته نها بو خوا ئه نجام بدریټ (الذبح) خوی گه وره فه رموویه تی :

ئهی پیغه مبه ر به خه لکی بلی : به راستی نوټز کردن و حه یوان سه رپرین و ژیان و مردنم هه مووی بو خوی په روه ردگاری هه موو جیهانیانه ﴿۱۱۳﴾ هیچ شه ریکی نی یه و به مهش فه رمانم پیکراوه و من یه که مین که س ده بم له موسلمانان بو به جیهینانی فه رمانه کانی خوی

(۱) صحیح سنن الترمذی رقم : (۲۵۱۶) .

گه وره .

وَمِنَ السُّنَّةِ : «لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ»^(۳).

وه له فهرمووده دا هاتووه پیغه مبهر (ﷺ) فهرموویه تی : له عنه تی خوا له و که سه ی که حیوان سه رده بریت بؤ

غه یری خوا .

و دلیلُ النَّذْرِ قوله تعالى : ﴿يُؤْفُونَ بِالَّذِئِرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا﴾ [الإنسان] .

وه به لگه ش له سه ر ئه وه ی که ده بیت شت له سه ر خؤ پیویست کردن ته نها بؤ خوا ئه نجام بدریت (النذر) خوا ی

گه وره له وه سفی چاکه کاراندا فهرموویه تی :

ئه وانه وه فادارن به ئه نجامدانی ئه و شتانه ی که له سه ر خویانی پیویست ده که ن و ده ترسن له پوژیک (پوژی

دوایی) که وا خراپه کانی به ربلاوه .

الأصل الثاني : معرفة دين الإسلام بالأدلة

بنچینه ی دووهم : ناسینی ئاینی ئیسلام به به نگه وه

وهو الاستسلامُ لله بالتَّوْحِيدِ ، والانتقائُ له بالطَّاعَةِ ، والبراءَةُ مِنَ الشُّرْكِ وَأَهْلِهِ .

ئاینی ئیسلام بریتی یه له : ملکه چ بوون بؤ خوا ی گه وره به ته نها خواپه رستی ، وه به پابه ند بوون پییه وه به

گوپراهی لی کردنی ، وه دووره په ریژی و دابرا ن و دوور که وتنه وه له هاوبه ش دانان (شیرک) و هاوبه ش بریارده ران (موشیرکه کان) .

وهو ثلاثُ مراتبَ : الإسلامُ ، والإيمانُ ، والإحسانُ ، وكلُّ مرتبةٍ لها أركانٌ .

ئاینی ئیسلام سی پله یه : ئیسلام (موسلمان بوون) و ئیمان (باوه په ئیان) و ئیحسان (چاکه کاری) ، وه هه ر

یه کیك له م پلانه پایه یان هه یه .

فأركانُ الإسلامِ خمسةٌ : شهادةُ أن لا إله إلاَّ اللهُ ، وأنَّ محمدًا رسولُ اللهِ ، وإقامُ الصلاةِ ، وإيتاءُ الزكاةِ ، وصومُ رمضانَ ، وحجُّ بيتِ اللهِ الحرامِ .

جا پایه کانی ئیسلام پینجن :

- شایه تی دان به وه ی که هیه چ په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیت جگه له خوا ، وه به راستی (مُحمَّد ρ)

پیغه مبهری خوایه .

- وه ئه نجامدانی نوپژه فه رزه کان به ریک وپیکی .

- وه زه کات دان .

- وه پوژووگرتنی مانگی په مه زان .

- وه ئه نجامدانی چه له مائی حورمه ت گیراوی خوا ی گه وره .

فدلیلُ الشَّهادَةِ قولُهُ تعالى : ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ

الْحَكِيمُ﴾ [آل عمران] .

به لگهش له سهر شایه تومان خوی گوره فهرموویه تی :

خوی گوره شایه تی داوه - شایه تی دانیکی دادپهروه رانه - به وهی که هیچ په رستراویک نی به شایسته ی په رستن بیّت جگه له و ، هروه ها فریشته کان و زانایانش ، هیچ په رستراویک نی به شایسته ی په رستن بیّت جگه له و ، ده سه لاتدار و دانایه .

ومعناها : لا مَعْبُودَ بِحَقِّ إِلَّا اللهُ وحده .

واتای (لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ) بریتی به له : هیچ په رستراویک نی به به حق شایسته ی په رستن بیّت جگه له خوا به ته نها نه بیّت .

(لَا إِلَهَ) : نافیاً جمیعاً ما یُعبدُ مِنْ دُونِ اللهِ .

(لَا إِلَهَ) (هیچ په رستراویک نی به به حق شایسته ی په رستن بیّت) واته : په تکرده وه و به ناپهوا زانینی په رستنی هه مووئه و کهس و شتانه ی کهوا جگه له خوا (الله) ده په رستری .

(إِلَّا اللهُ) : مُثَبِّتًا الْعِبَادَةَ لِلَّهِ وَحَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ فِي عِبَادَتِهِ ، كما أنه لا له شَرِيكَ فِي مُلْكِهِ .

(إِلَّا اللهُ) (جگه له خوا نه بیّت) واته : جیگیر کردن و سه لماندنی په رستن بؤ خوا به ته نها که شه ریک و هاوه به شی نی به له په رستنیدا هروه کو چون شه ریک و هاوه به شی نی به له مولکیدا .

وتفسیرها الذي يوضحها قوله تعالى : ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأبيه وَقَوْمهٖ إِنَّى براءٌ مما نعبدون ﴿٦٦﴾ إِلَّا الَّذى فَطرنى فَإِنَّهٗ

سَيِّدِىن ﴿٦٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِیَةً فِى عَقِبِهِۦ لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ ﴿٦٨﴾ [الزخرف] .

وه لیكده روه و پافه کارى ئەم شایه تی دانه که پوونی کاته وه بریتی به له وهی که خوی گوره فهرموویه تی : له و کاته دا ئیبراهیم وتی به باوکی و خزمانی و گه له که ی : به پاستی من دووره په ریز و دابراو و بی باوهرم به وانهی که نیوه ده یان په رستن ئیلا ئه و خوی به نه بیّت که دروستی کردووم به پاستی ته نها ئه و رینماییم ده کات بؤ حه ق و دادپه روه ی ﴿٦٧﴾ وه پیغه مبه ر ئیبراهیم وتی به کخوابه رستی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ) کرد به وه سیتنامه و هیشتیوه له نیو وه چه و نه وه کانیدا بؤ ئه وهی هه میسه له هاوبه ش دانانه وه بگه رینه وه بؤ به کخوابه رستی .

وقوله تعالى : ﴿قُلْ يَٰٓأَهْلَ الْكِتَٰبِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ۖ أَلَّا نَعْبُدُ إِلَّا اللهَ وَلَا نُشْرِكُ بِهِۦ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ

بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا ۖ اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ [آل عمران] .

وه خوی گوره فهرموویه تی : ئەى پیغه مبه رى خوا بلئى : ئەى ئەهلى كتيب (گاور و جوله که) وهرن بؤ لای وته به کی به کسان له نیوانی ئیمه و نیوه دا کهوا : هیچ که سیک نه په رستین ته نها (الله) نه بیّت ، وه به هیچ شتیک هاوبه ش و شه ریکی بؤ دانه نیین ، وه هه ندیکمان گویرایه لی هه ندیکی ترمان نه که یین له حه لال کردنی حه رامه کان و حه رام کردنی حه لاله کان و به و کاره جگه له خوا (الله) بیه رستین ، جا ئەگه ر (ئەهلى كتيب) پشتیان کرد له م بانگه وازه و وه لامیان نه دایته وه ئەوا پییان بلئین : نیوه شایه ت بن له سهر ئه وهی کهوا به پاستی ئیمه موسلمانین و ملکه چین بؤ خوا .

و دلیل شهادة أن محمداً رسولُ الله قولهُ تعالی : ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ (١٢٨) [التوبة] .

به لگهش له سهر شایه تی دان به وهی که وا به پراستی (مُحَمَّدٌ ﷺ) پیغه مبهری خواجه خوی گه وره فرموویه تی : به دلنیاپی پیغه مبهریکتان بؤ هاتوو له خوتان ، گرانه له سهری ئه وهی که ئیوه نارحعت بکات ، سوره له سهر هیدایه تی دان و بزگارکردنتان له ناگری دوزخ ، نهرمونیانه و به به زه ییبه به رابمبه ر به باوه پرداران .

و معنی شهادة أن مُحَمَّدًا رسولُ الله :

طاعته فيما أمر ، وتصديقه فيما أخبر ، واجتناب ما عنه نهى وزجر ، وأن لا يُعبَدَ اللهُ إلا بما شرع .

وه واتای شایه تی دان به وهی که وا به پراستی (مُحَمَّدٌ ﷺ) پیغه مبهری خواجه بریتی به له :

- گوپرایه لی کردنی له وهی که فرمانی پی کردووهر .

- وه به پراستخستن وهی له وهی که هه والی پیداوهر .

- وه دور که وتنه وه له وهی که قه ده غه ی کردووهر و پیگری لی کردووهر .

- وه خوا نه په رستریت ئیلا به و شه ریعته نه بیته که ئه و هیناویتی .

و دلیل الصلوة ، والزكاة ، و تفسیر التوحید قولهُ تعالی : ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا

الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾ (١٥) [البينة] .

به لگهش له سهر نویژ کردن و زه کات دان و لیکنانه وه و رافه کردنی به کخوابه رستی خوی گه وره فرموویه تی :

فرمانیان پی نه کراوه * ئیلا به وه نه بیته که خوا بپه رستن و به دلسوزی و نیاز پاکی دینداری ئه نجام بدهن و

پاسال بن و نویژ بکن به ریگ و پیکی و زه کات بدهن ، ئا ئه وه ئاینی ریگ و پراسته .

و دلیل الصيام قولهُ تعالی : ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لِمَلَّكُمْ

تَنَفُّونَ﴾ (١٨٣) [البقرة] .

به لگهش له سهر پوژوو گرتن خوی گه وره فرموویه تی :

ئهی ئه و که سانه ی باوه پرتان هیناوه پوژوو گرتن فره ز کراوه له سه رتان ههروه کو چون فره ز کرابوو له سه ر

ئه وانه ی پیش ئیوه بؤ ئه وهی له خوا بترسن - به ئه نجامدانی کرداره چاکه فرمان پیکراوه کان و خو پاراستن له

کرداره خرابه قه ده غه کراوه کان .

و دلیل الحج قولهُ تعالی : ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ (١٧) [آل عمران] .

[آل عمران] .

به لگهش له سهر حج کردن خوی گه وره فرموویه تی : مافی خواجه و فره زی کردووهر له سه رتان که وا حه جی

ماله که ی بکن ئه وانه تان که توانای هه یه بروات بؤ حه ج ، وه هر که سیک کوفر بکات * ئه وا به پراستی خوی گه وره

دهوله مهنده و پیویستی به جیهانیا نزی به .

* مه بهستی ئه وه یه : خوا فرمانی به خه لک نه کردووهر ... هتد .

* المَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ : الإِيْمَانُ وَهُوَ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً ، فَأَعْلَاهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيْمَانِ .

* **پلهی دووهم** : ئیمان و باوهرهینان که پیکهاتوو له ئه وهنده و هفتا بهش ، بهرزترین بهشی باوهره وتی بهخواپه رستی به (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) : هیچ په رستراویک نی به شایسته ی په رستن بیّت جگه له خوا) ، وه نزمترین بهشی باوهره لادانی ئه و شتانه به که ئه زیت و نازاری خه لک ده دات له سهر پیگه دا ، وه شهرم کردنیش به شیکه له باوهره .
 وَأَرْكَانُهُ سِتَّةٌ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ ، وَمَلَائِكَتِهِ ، وَكُتُبِهِ ، وَرُسُلِهِ ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ .
وه پایه کانس باوهره شهشن : باوهره بینیت به خوا و فریشته کانی و کتیبه کانی و پیغه مبه ره کانی و پوژی دواپی ، وه باوهره پت هه بیّت به قه در خیر و شه پی .

والدلیلُ على هذه الأركانِ الستةِ قوله تعالى : ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ﴾ [البقرة] .
 به لگهش له سهر ئه م شهش پایه بهی باوهره خوی گه وره فه رموویه تی : چاکه بریتی نی به له وهی پوو له به ره ی پوژه لات و پوژتاوا بکه یت له کاتی نوپژدا ، به لکو چاکه بریتی به له چاکه ی که سیک که باوهره ی هینا بیّت به خوا و پوژی دواپی و فریشته کان و قورئان و پیغه مبه ران .

و دلیلُ القَدَرِ قوله تعالى : ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر] .
 به لگهش له سهر قه در خوی گه وره فه رموویه تی : ئی به هه موو شتی کمان دروست کردوو به قه در و ئه ندازه به کی دیاریکراو .

* المَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ : الْإِحْسَانُ رُكْنٌ وَاحِدٌ :

* **پلهی سئیه م** : چاکه کاری ته نها بهک پایه به :
 وَهُوَ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ .

ئه ویش بریتی به له وهی که خوا به رستیت وه کو ئه وهی که ببینیت ، وه ئه گه ر تو خوا نه بینیت ئه و ئه تو ده بینیت .

والدلیلُ قوله تعالى : ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ [التحل] .

به لگهش له سهر ئه مه خوی گه وره فه رموویه تی : به راستی خوی گه وره له گه ل ئه و که سانه دایه که خو پاریزی ده که ن له خراپه و ئه وانه ی که چاکه کارن .

وقوله تعالى : ﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ﴾ [۲۲۷] الَّذِي يَرْبِكَ حِينَ تَقُومُ [۲۲۸] وَتَقَلِّبُكَ فِي السَّجْدِ [۲۲۹] إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ [۲۳۰] [الشعراء] .

* ئه مه به لگه به له سهر ئه وهی که وا حه ج نه کردن کوفره ، جا ئه گه که سیک باوهره ی به حه ج کردن نه بیّت ئه و کافر ده بیّت و له ریزی موسلمانان ده چیته دره وه ، به لام ئه گه ر باوهره ی به فه رزیتی حه ج کردن هه بیّت و توانای پویشتی بو حه ج هه بیّت له گه ل ئه وه شدا حه ج نه کات له که مته رخه می و په زیلیدا ئه و موسلمان به لام کوفریکی کردوو و ته نها زیان به خوی ده گه به نیت . - وه رگپه -

وه خوای گه وره فه رموویه تی : پشت ببهسته به خوای به دهسه لآت و به به زه بی (۳۱۷) نه و خوایه ی که ده تبینیت له کاتیکدا که به پیوه وه ستاویت له نویژدا (۳۱۸) وه له کاتیکدا که له رکوع و سوجه دا ده بیت له نیو نویژگه راندا به پاستی نه و خوایه بیسه ر و زانایه .

وقوله تعالی : ﴿ وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ ﴾ (۳۱۹) الآية [یونس] .

وه خوای گه وره فه رموویه تی : تو له هه ر حاله تی کدا ببیت و چه ندیک له قورئان بخوینیت و هه ر کرده وه یه ک بکهیت ئیلا ئیمه شایه تین به سه رتانه وه له کاتیکدا که ده چنه ناو نه نجام دانیه وه .

والدلیل مِنَ السُّنَّةِ حَدِيثُ جَبْرِيلَ المشهور :

وه به لگه ش له سوننه تدا فه رمووده به ناوبانگه کهی (جبریل) ه :

عن عمر (رضي الله عنه) قال : بينما نحن جلوسٌ عند رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ذات يومٍ إذ طلع علينا رجلٌ شديد بياض الثياب ، شديد سواد الشعر ، لا يُرى عليه أثر السفر ، ولا يُعرفه منّا أحدٌ ، حتى جلس إلى النبي (صلى الله عليه وسلم) ، فأسند ركبتيه إلى ركبتيه ، ووضع كفيه على فخذيه ، وقال : يا مُحَمَّدُ أخبرني عن الإسلام .

فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم) : الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله ، وأن محمداً رسول الله ، وتقيم الصلاة ، وتؤتي الزكاة ، وتصوم رمضان ، وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلاً .

قال : صدقت .

فَعَجِبْنَا لَهُ ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ !

قال : فأخبرني عن الإيمان .

قال : أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر ، وتؤمن بالقدر خيره وشره .

قال : صدقت .

قال : فأخبرني عن الإحسان .

قال : أن تعبد الله كأنك تراه ، فإن لم تكن تراه فإنه يراك .

قال : فأخبرني عن الساعة .

قال : ما المسؤول عنها بأعلم من السائل .

قال : فأخبرني عن أماراتها .

قال : أن تلد الأمة رببتها ، وأن ترى الحفاة العراة العالة رعاء الشاء يتطاولون في البنيان .

ثم انطلق ، فلبثنا ملياً .

ثم قال : يا عمر أتدري من السائل؟

قلت : الله ورسوله أعلم .

قال : هذا جبريل أتاكم يعلمكم أمر دينكم (٤) .

واته : له (عومه) هوه په زای خوای لببیت فه رموویه تی :

له كاتيكدا كه ئيمه دانىشتبووين له لاي پيغه مبهري خوا (ﷺ) له ناكاودا پياويكى جل و بهرگ زور سپى و موو زور پرهش دهر كهوت بومان ، شوينه وارى سه فهر كردنى پيوه نه ده بينرا ، و كه سيش له ئيمه نه يده ناسى ، تاوه كو له لاي پيغه مبهردا (ﷺ) دانىشت ، جا هردوو ئه ژنوى دايه پال هردوو ئه ژنوى پيغه مبهروه ، و هردوو له پى خسته سر هردوو پانييه وه ، ئه نجا وتى :

ئەى (مُحَمَّد) هه والم بدهرى سه بارهت به ئىسلام .

پيغه مبهري خوايش (ﷺ) فهرموى : ئىسلام برىتىيه له وهى كه شايهتى بدهيت به وهى كه هيچ په رستراويك نيه شايستهى په رستن بيت جگه له خوا ، وه به راستى (مُحَمَّد ﷺ) پيغه مبهري خوايه ، و نويزه فه رزه كان به ريك و پيكي بكهيت ، و زه كات بدهيت ، و پوژوى مانگى په مه زان بگريت ، و حه جى مالى خواى گه وره ئه نجام بدهيت ئه گه ر توانات هه بوو .

وتى : راستت كرد .

ئيمه ش سه رمان سوپما له وهى كه پرسىارى ليده كات و كه چى به راستيشى ده خاته وه !

وتى : هه والم بدهرى سه بارهت به ئيمان .

پيغه مبهري خوايش (ﷺ) فهرموى : ئيمان برىتىيه له وهى كه باواپ بينيت به خوا و فرىشته كانى و كتيبه كانى و پيغه مبهره كانى و پوژى دوايى ، وه باوه ر بينيت به قه در خي ر و شه رى .

وتى : راستت كرد .

وتى : هه والم بدهرى سه بارهت به چا كه كارى .

پيغه مبهري خوايش (ﷺ) فهرموى : چا كه كارى برىتىيه له وهى كه خوا به رستىت وه كو ئه وهى كه ببينيت ، وه ئه گه ر تو خوا نه ببينيت ئه وا ئه و تو ده بينيت .

وتى : هه والم بدهرى سه بارهت به كاتى هاتنى پوژى دوايى .

پيغه مبهري خوايش (ﷺ) فهرموى : پرسىار ليكراو زانتر نيه له پرسىاركار .

وتى : كه واته هه والم بدهرى سه بارهت به نيشانه كانى .

پيغه مبهري خوايش (ﷺ) فهرموى : كه نيزه ك خاوه ن و سه روه ره كهى خو يى ليده بيت ، وه ده بينيت كه سانىكى پى په تى (الْحَفَاة) و پرهش و پرووت (الْعُرَاة) و هه ژار و نه دار (الْعَالَة) و شوانى مه ر و مالات (رِعَاءَ الشَّاء) بينايهى به رز دروست ده كه ن .

ئەنجا پیاوه كه رویشت و ئيمه ش ماوه يه ك چاوه ريمان كرد .

ئەنجا پيغه مبهري خوايش (ﷺ) فهرموى : ئەى عومەر ئايا دەزانیت ئەوهی كه پرسىارى كرد كى بوو ؟

وتم : خوا و پيغه مبهره كهى زانترن .

فهرموى : ئەمه (جَبْرِيل) بوو هات بو لاتان بو ئەوهی بواری ئاینه كه تانتان فير بكات .

الأصل الثالث: معرفة نبيكم محمد (ﷺ)

بنچینهی سنیهم : ناسینی پیغه مبه ره که تان محمد (ﷺ)

وهو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمٍ ، وَهَاشِمٌ مِنْ قُرَيْشٍ ، وَقُرَيْشٌ مِنَ الْعَرَبِ ، وَالْعَرَبُ مِنْ ذُرِّيَّةِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ وَعَلَى نَبِينَا أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ .

پیغه مبه (ﷺ) ناوی (مُحَمَّد) ی کورپی (عَبْدُ اللَّهِ) ی کورپی (عَبْدُ الْمُطَّلِبِ) ی کورپی (هاشم) ه ، وه (هاشم) یش له عه شیره تی (قُرَيْش) ه ، وه (قُرَيْش) یش له نه ته وهی (عه رب) ن ، وه (عه رب) یش له وه چه و نه وهی پیغه مبه ر (إِسْمَاعِيل) ی کورپی پیغه مبه ر (إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ) ن باشتین دروود و سه لامی خوا له سه ر ئه و و پیغه مبه ری خو شمان بیّت .

وَلَهُ مِنَ الْعُمُرِ ثَلَاثٌ وَسِتُّونَ سَنَةً ، مِنْهَا أَرْبَعُونَ قَبْلَ التُّبُوَّةِ ، وَثَلَاثٌ وَعِشْرُونَ نَبِيًّا رَسُولًا ، نُبِيَ بِـ (اقْرَأ) وَأُرْسِلَ بِـ (الْمُدَّثِر) ، وَبَلَدُهُ مَكَّةَ ، وَهَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ .

پیغه مبه ر (ﷺ) ته مه نی شه ست و سنی (۶۳) سال بووه ، چل (۴۰) سالیان له پیش پیغه مبه رایه تیه وه بووه ، و بیست و سنی (۲۳) سالیشیان پیغه مبه ر (هه والپیدراو و نیردراو) بووه ، هه والپیدراوه به سه ره تای سوره تی (اقْرَأ) ، و نیردراویشه به سه ره تای سوره تی (الْمُدَّثِر) ، خه لکی مه ککه بووه ، و کوچیشی کردووه بو مه دینه .
بَعَثَهُ اللَّهُ بِالْتَّنَادِرَةِ عَنِ الشَّرِكِ ، وَيَدْعُو إِلَى التَّوْحِيدِ .

خوای گه وره نار دویه تی بو ئاگادار کردنه وهی خه لکی له هاو به ش دانان (شیرک) بو خوا ، وه بو بانگه واز کردن بو یه کخو ایه رستی (ته وحید) .

والدليلُ قوله تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّحْزَ فَأَهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمَنَّكَ تَسْتَكْبِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾ [المدثر] .

به لگه ش له سه ر ئه مه خوای گه وره فه رموویه تی :

ئهی ئه و که سه ی که خوت داپوشیوه ﴿١﴾ هه سه ته خه لکی ئاگادار که ره وه ﴿٢﴾ وه په روه ردگارت به گه وره راگره ﴿٣﴾ وه کرده وه کانت پاک بکه ره وه ﴿٤﴾ وه پشت بکه له بته کان ﴿٥﴾ وه مننه تیش نه که بیت و ابزانیت زورت کردووه ﴿٦﴾ وه ئارامت هه بیّت له جیبه جی کردی فه رمانه کانی په روه ردگارت و سه ریچی نه که بیت و چاوه پوانی پاداشتی خوا بکه ﴿٧﴾ .

و معنی (قُمْ فَأَنْذِرْ) يُنذِرُ عَنِ الشَّرِكِ وَيَدْعُو إِلَى التَّوْحِيدِ .

واتای : (هه سه ته خه لکی ئاگادار که ره وه) ئاگاداریان بکاته وه له هاو به شدانان بو خوا و بانگه وازیان بکات بو یه کخو ایه رستی .

(وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ) أَي : عَظَّمَهُ بِالتَّوْحِيدِ .

(وه په روه ردگارت به گه وره یی راگره) واته : به گه وره یی رایگره

(به یه کخو ایه رستی) : به وهی که به ته نها ئه و بپه رستیت .

(وَتِيَابَكَ فَطَهِّرْ) أَي : طَهَّرَ أَعْمَالَكَ عَنِ الشَّرِكِ .

وه کرده وه کانت پاک پراگره) واته : کرده وه کانت پاک پراگره له هاوبه شدانان (شهریک برپاردان بؤ خوی تاک و تنهها) .

(وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ) الرَّجْزُ : الأصنامُ ، وَهَجَرُهَا تَرَكُهَا وَأَهْلَهَا ، وَالْبِرَاءَةُ مِنْهَا وَأَهْلِهَا .

(وه پشت بکه له بته کان) ، پشت لیگردنیان وازهینانه لییان و له و خه لکانهش که بت په رستن ، وه دوره په ریز بوون و دابره لییان و له و خه لکانهش که بت په رستن .

أَخَذَ عَلَى هَذَا عَشْرَ سِنِينَ يَدْعُو إِلَى التَّوْحِيدِ ، وَبَعْدَ الْعَشْرِ عُرِجَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ وَفُرِضَتْ عَلَيْهِ الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ ، وَصَلَّى فِي مَكَّةَ ثَلَاثَ سِنِينَ ، وَبَعْدَهَا أُمِرَ بِالْهَجْرَةِ إِلَى الْمَدِينَةِ .

به رده وام بوو له سهر ئەمه بؤ ماوهی ده (١٠) سال بانگه وازی ده کرد بؤ یه کخوایه رستی ، وه دوی ئەو ده (١٠) ساله بهرز کرایه وه بؤ ئاسمان و پینج نویژه کهی له سهر فهرزکرا ، وه له مه ککه دا بؤ ماوهی سئ (٣) سال نویژی کرد ، وه دوی ئەوه فرمانی پیکرا به کوچ کردن بؤ شاری مه دینه .

وَالْهَجْرَةُ : الانتقالُ مِنْ بَلَدِ الشِّرْكِ إِلَى بَلَدِ الْإِسْلَامِ .

وه کوچ کردن بریتییه له : گواستننه وه و جئ گورین له ولاتی شیرکه وه بؤ ولاتی ئیسلام .

وَالْهَجْرَةُ فَرِيضَةٌ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ مِنْ بَلَدِ الشِّرْكِ إِلَى بَلَدِ الْإِسْلَامِ ، وَهِيَ بَاقِيَةٌ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ .

وه کوچ کردن فهرزه له سهر ئەم ئوممه ته له ولاتی شیرکه وه بؤ ولاتی ئیسلام ، وه فهرزیتی کوچ کردن به رده وامه تاوه کو پوژی دواپی دیت .

والدليلُ قوله تعالى : ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ

وَاسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَيْتَكُمَاؤُنْهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١٧﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا

يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿١٨﴾ قَالُوا لَيْتَكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُو عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا غَفُورًا ﴿١٩﴾ [النساء] .

به لگهش له سهر ئەمه خوی گه وره فهرموویه تی : به راستی ئەوانه ی که وا فریشته کان گیانیان ده کیشن له کاتی که سته میان له خویان کردوه به تاوانی نیشته جیبون له ولاتی بی باوه پیدا پییان ده لئین ئیوه له کوئ بوون و چیتان ده کرد ؟ ئەوانیش وتیان : ئیمه بی ده سلات بووین و نه مانده توانی دینداری ئاشکرا کهین و نه شمانده توانی کوچ بکهین ، فریشته کانیش پییان ده لئین : ئایا زهوی خوا فراوان نه بوو کوچی تیدا بکهین ، ئەوانه جیگیان دۆزه خه و خراپترین سهرئه نجامیان هیه ﴿١٧﴾ ئیلا ئەوانه یان نه بیته که به راستی بی ده سلات بوون له پیوان و ئاوفره تان و منداله کان ئەوانه که توانا و ریگه چاره یان نه بوو و شاره زای پیگای کوچ کردنیش نه بوون ﴿١٨﴾ ئا ئەوا خوا چاوپوشیان لی ده کات و لییان ده بوریت ، خوی گه وره لی بورده و لیخوشبووه .

وقوله تعالى : ﴿يَعْبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِنِّي فَاعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ [العنكبوت] .

وه خوی گه وره فهرموویه تی : ئەی ئەو به ندانه م که باوه پتان هیناوه به راستی زهوی من فراوانه تنهها من بپه رستن .

قَالَ الْبَغَوِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ : سَبَبُ نَزُولِ هَذِهِ الْآيَةِ فِي الْمُسْلِمِينَ الَّذِينَ بِمَكَّةَ لَمْ يُهَاجِرُوا نَادَاهُمُ اللَّهُ بِاسْمِ الْإِيمَانِ .

ئیمامی (البغوی) په حمه تی خوی لیبت فهرموویه تی : هوی دابه زینی ئەم ئایه ته ده گه پیته وه بؤ ئەو موسلمانانه ی که وا له مه ککه دا مابونه وه و کوچیان نه کردبوو خوی گه وره بانگیانی کرد به ناوی باوه ره وه .

والدلیل علی الهجره من السنه قوله (ﷺ) : ((لا تَنْقَطِعُ الْهَجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ ، وَلا تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا))^(۵).

وه به لگهش له سهر کوچ کردن له سوننه تدا فهرموده کهی پیغه مبه ره (ﷺ) که فهرموویه تی : کوچ کردن نابریته وه تاوه کو ته وبه کردن نه بریته وه ، وه ته وبه کردنیش نابریته وه تاوه کو خور له پوژ تاواوه هله لته یه ت .
فلما استقرَّ بالمدينة أمرَ بِنَيْمَةِ شَرَائِعِ الْإِسْلَامِ مِثْلَ الزَّكَاةِ ، وَالصَّوْمِ ، وَالسَّحَجِّ ، وَالْأَذَانِ ، وَالْجِهَادِ ، وَالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ وَغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ شَرَائِعِ الْإِسْلَامِ .

ئه نجا کاتی که له مه دینه جیگیر بوو فهرمانی پیکرا به وهی که مابووه وه له ئه حکامه کانی شه ریه تی ئیسلام وه کو زه کات و پوژوو و حج و بانگ و تیکوشان و فهرمان کردن به چاکه و قه دهغه کردنی خراپه و جگه له مانهش له ئه حکامه کانی شه ریه تی ئیسلام .

أخذَ علي هذا عَشْرَ سِنِينَ ، وَبَعْدَهَا تُوفِّيَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَدِينُهُ بَاقٍ ، وَهَذَا دِينُهُ ، لَا خَيْرَ إِلَّا دَلَّ الْأُمَّةَ عَلَيْهِ ، وَلا شَرًّا إِلَّا حَدَّرَهَا مِنْهُ .

به رده وام بوو له سهر ئه مه بو ماوهی ده (۱۰) سال ، دواى ئه وه پیغه مبه ره (ﷺ) وه فاتی کرد ، به لام ئاینه کهی ماوه ته وه ، ئه مهش ئاینه که یه تی ، هیچ خیر و چاکه یه ک نی یه ئیلا پینمایى ئوممه ته که یی بو کردوو و پيشانی داو ، وه هیچ خراپه یه کیش نی یه ئیلا ئوممه ته که یی لی وریا و ناگادار کردوو ته وه .
وَالْخَيْرُ الَّذِي دَلَّهَا عَلَيْهِ : التَّوْحِيدُ ، وَجَمِيعُ مَا يُحِبُّهُ اللَّهُ وَيَرْضَاهُ .

وه ئه و خیر و چاکه یه ی که پینمایى ئوممه ته که یی بو کردوو و پيشانی داو بریتى یه له : یه کخوایه رستی و هه موو ئه و شتانهش که خوی گه وره خویشیانی ده ویت و پیمان پازی یه .
وَالشَّرُّ الَّذِي حَدَّرَهَا مِنْهُ : الشِّرْكَ وَجَمِيعُ مَا يَكْرَهُهُ اللَّهُ وَيَأْبَاهُ .

وه ئه و خراپه یه ش که ئوممه ته که یی لی وریا و ناگادار کردوو ته وه بریتى یه له : هاوبه شدانان بو خوی تاک و ته نها و هه موو ئه و شتانهش که خوی گه وره خویشیانی ناویت و پیمان پازی نی یه و قه دهغه ی کردوون .
بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً ، وَافْتَرَضَ طَاعَتَهُ عَلَى جَمِيعِ الثَّقَلَيْنِ : الْجِنِّ وَالْإِنْسِ .

خوی گه روه پیغه مبه ری (ﷺ) ناردوو بو هه موو خه لکی ، وه گوپرایه لی کردنی فهرز کردوو له سهر هه موو جنوکه و مروفتیک .

والدلیل قوله تعالى : ﴿ قُلْ يَتَّخِذُهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا ﴾ [الأعراف] .

به لگهش له سهر ئه مه خوی گه وره فهرموویه تی :

ئه ی پیغه مبه ری خوا بلی : ئه ی خه لکینه من پیغه مبه ری خوام بو هه ر هه مووتان .
وَأَكْمَلَ اللَّهُ بِهِ الدِّينَ .

وه خوی گه وره ئاینی ئیسلامی پی کامل کردوو .

والدلیل قوله تعالى : ﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ﴾ [المائدة] .

به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فهرموويه تى : ئه وا ئه مرپو من ئاينه كه تانم بو كامل كردن و نيعمه تى خووم بو ته واو كردن و به ئيسلاميش پازى بووم كه ئاينتان بيت .

والدليل على موته (ﷺ) قوله تعالى : ﴿ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴾ (۳۰) ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ [الزمر] .

به لگهش له سهر مردنى پيغه مبه ر (ﷺ) خواى گه وره فهرموويه تى : ئه ي پيغه مبه رى خوا به راستى تو ده مریت و به راستى ئه وانيش (بى باوه ر و هاوبه شدانه ره كان) دهرن (۳۰) ئه نجا به راستى هه مووتان له رۆژى قيامه تدا له لای په روه ردگار تان پوويه پووى يه كتر ده بنه وه بو يه كلایى كرده وهى ئه وهى ئايا كامتان له سهر حه ق بوون .
وَالنَّاسُ إِذَا مَا تُوَا يُعْتُونَ .

وه خه لكى ئه گه ر بمرن ئه وا له پاش مردن زيندوو ده كرينه وه .

والدليل قوله تعالى : ﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾ [طه] .

به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فهرموويه تى : ئيوه مان له زهوى دروست كردوو و ده شتان گيرينه وه بو ناوى و جاريكى تريش دهرتان ده هينينه دهره وه لى .

وقوله تعالى : ﴿ وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴾ (۱۷) ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴾ [نوح] .

وه خواى گه وره فهرموويه تى : خواى په روه ردگار ئيوه ي مروقى له زهوى پواندوو (دروستى كردوون وه ك پوهك) (۱۷) ئه نجا ده شتان گيرينه وه بو ناوى و جاريكى تريش دهرتان ده هينينه دهره وه لى .
وَبَعْدَ الْبَعْثِ مُحَاسِبُونَ وَمَجْزِيُونَ بِأَعْمَالِهِمْ .

وه له دواى زيندوو بوونه وه لى پرسينه وه يان له گه لدا ده كریت سه باره ت به كرده وه كانيان و پاداشتيشى له سهر وه ردگرنه وه .

والدليل قوله تعالى : ﴿ وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى ﴾ [النجم] .

به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فهرموويه تى :

ئه وهى كه له ئاسمانه كان و ئه وهش كه له زهويدا هه يه هه مووى مولكى خوان و دروستى كردوون بو ئه وهى پاداشتى ئه وانه بداته وه كه خراپه يان كردوو به كرده وه كانيان و پاداشتى ئه وانهش بداته وه كه چا كه يان كردوو به به هه شت .

وَمَنْ كَذَّبَ بِالْبَعْثِ كَفَرَ .

وه هه ر كه سيك زيندوو بوونه وه به درو بخاته وه و باوه رى پى نه بيت ئه وا كوفرى كردوو و بى باوه ر ده بيت .

والدليل قوله تعالى : ﴿ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾ [التغابن] .

به لگهش له سهر ئه مه خواى گه وره فهرموويه تى :

بى باوه ر په كان بوچوونيان وايه كه وا زيندوو ناكرينه وه ، تو ش بلئى : به لئى سويند به په روه ردگارم به دلنايى

زيندوو ده كرينه وه ئه نجا هه والى

کرده وه کانیشتان پی دهریت ، وه ئه وهش لای خوا ئاسانه .
وَأَرْسَلَ اللَّهُ جَمِيعَ الرُّسُلِ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ .

وه خوی گه وره هه موو پیغه مبه رانی ناردوو موژده رن - به چاکه و پاداشتی چاکه کاران - و وریاکه ره وه و
ئاگادارکه ره وه شن - له خراپه و سه رته نجامی خراپه کاران - .

والدلیلُ قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾ [النساء] .

به لگهش له سه رته مه خوی گه وره فه رموویه تی : پیغه مبه رانی که موژده رن و ئاگادارکه ره وهن بو ئه وهی
خه لکی بیانویان به دهسته وه نه بیته له لای خوا له پاش ناردنی پیغه مبه ران .

وَأَوْلَهُمْ نُوحٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ ، وَآخِرُهُمْ مُحَمَّدٌ (ﷺ) وَهُوَ خَاتِمُ النَّبِيِّينَ .

وه (نوح) یه که مین پیغه مبه ره (علیه السلام) ، و (محمد) یش (ﷺ) دواین پیغه مبه ره (ﷺ) و کو تایی
پیغه مبه رانی هه موو هه واپیدراوانی (پیغه مبه رانی) خویه .

والدلیلُ عَلَى أَنَّ أَوْلَهُمْ نُوحٌ قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ [النساء] .

به لگهش له سه رته وهی که (نوح) یه که مین پیغه مبه ره خوی گه وره فه رموویه تی : ئه ی پیغه مبه رانی خوا
به راستی ئیمه سرووش (وه حی) مان ناردوو بو تو هه وه کو چون سرووش (وه حی) مان ناردوو بو (نوح) و
پیغه مبه رانی دوی ئه و .

وَكُلُّ أُمَّةٍ بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا رَسُولًا مِنْ نُوحٍ إِلَى مُحَمَّدٍ ، يَأْمُرُهُمْ بِعِبَادَةِ اللَّهِ وَحِدَةً ، وَيَنْهَاهُمْ عَنْ عِبَادَةِ الطَّاغُوتِ .

وه خوی گه وره پیغه مبه رانی ناردوو بو هه موو ئوممه تیک له (نوح) هه تاوه کو (محمد) ، فه رمانی پیان کردوو
به په رستنی خوی گه وره به ته نها ، وه ریگری په رستنی جگه له خوی لیان کردوو .

وَالدَّلِيلُ قَوْلُهُ تَعَالَى : ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ يَأْمُرُوا بِاللَّهِ وَيَنْهَوُا عَنِ الطَّاغُوتِ﴾ [النحل] .

به لگهش له سه رته مه خوی گه وره فه رموویه تی : به دلنایی له هه موو ئوممه تیک (کومه له مرؤقیک) دا
پیغه مبه ریکمان ناردوو بو ئه وهی پیان بلئی : به تاك و ته نها خوی گه وره به رستن و خوتان دور بخه نه وه له
تاغوت (په رستنی جگه له خوا) .

وافتراضَ اللَّهِ عَلَى جَمِيعِ الْعِبَادِ الْكُفْرَ بِالطَّاغُوتِ وَالْإِيمَانَ بِاللَّهِ .

وه خوی گه وره فه رزی کردوو له سه ر هه موو به نده کان که وا بی باوهر بن به تاغوت (په رستنی جگه له خوا) و
باوه ریان به خوا هه بیته .

قال ابن القيم رحمه الله تعالى : معنى الطَّاغُوتِ مَا تَجَاوَزَ بِهِ الْعَبْدُ حُدَّةَ مَنْ مَعْبُودٍ ، أَوْ مَتَّبِعٍ ، أَوْ مُطَاعٍ .

(ابن القيم) په حمه تی خوی گه وره لی بیته فه رموویه تی : واتای تاغوت ئه وهی : هه رشتیک به نده له سنووری
خوی بیهنیته دهره وه و زیاده په ووی تیدا بکات له په رستراو و چاولیکراو و گویرالی بو کراو .

وَالطَّوَاعِيتُ كَثِيرُونَ وَرؤوسُهُمْ خَمْسَةٌ : إِبْلِيسُ لَعَنَهُ اللَّهُ ، وَمَنْ عُبِدَ وَهُوَ رَاضٍ ، وَمَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَى عِبَادَةِ نَفْسِهِ ، وَمَنْ

ادعى شيئاً من علم الغيب ، وَمَنْ

حکم بغير ما أنزل الله .

وه ئهوانه‌ی که زیاده په‌ویان تیدا کراوه (تاغوته‌کان) زۆرن و سه‌ره‌کانیان پینجن : شه‌یتان له‌عنه‌تی خوای لیبت ، وه هر که‌سیک په‌رستریت جگه له خوا و خووشی به‌وه رازی بییت ، وه هر که‌سیک بانگه‌وازی خه‌لکی بکات بۆ په‌رستنی خوئی ، وه هر که‌سیک بانگه‌شه‌ی شتیکی بکات له زانستی غه‌یب ، وه هر که‌سیک حوکم بکات به جگه له‌وه‌ی که خوا دایبه‌زانوووه .

والدلیل قوله تعالى : ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمَرْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة] ، وهذا هو معنى : لا إله إلا الله .
به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌مه خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی :

زۆرداری له ئایندا نییه ، به‌دلنیا‌یی راستی پوون کراوه‌ته‌وه له چه‌واشه‌یی ، جا هر که‌سیک بی‌باوه‌ر بیبت به تاغوت (په‌رستنی جگه له خوا) و باوه‌ر بینیت به خوا ئه‌وا به‌دلنیا‌ییوه ده‌ستی گرتوووه به گری تووند و تۆله‌که‌وه (واته : لا إله إلا الله) که پچرانی بۆ نییه ، وه خواش بیسه‌ر و زانایه ، وه ئه‌مه‌ش بریتیه‌یه له واتای (لا إله إلا الله) .
وفي الحديث : ((رأس الأمر الإسلام وعموده الصلاة وذروة سنامه الجهاد في سبيل الله))^(٦) ، والله أعلم .
وه له فه‌رمووده‌دا هاتوووه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : سه‌ری هه‌موو شتیکی ئیسلامه ، وه برپه‌ری پشتی ئیسلامیش نوێژ کردنه ، وه چله‌ پۆپه‌که‌شی تیکۆشانه له پیناوی خوادا ، خواش زاناتره .

سوپاس بۆ خوای گه‌وره

ته‌واو بووم له وه‌رگه‌یرانی

ئه‌م کتیبه‌ زۆر به سووده

له پیش نوێژی مه‌غریبی پۆژی جومعه‌ی ریکه‌وتی

(١٧ / ٦ / ١٤٢٩ ک) به‌رامبه‌ر به (٢٠ / ٦ / ٢٠٠٨) ن

کوردستان : که‌لار

خوینه‌ری به‌پیز :

ئه‌گه‌ر هر تیبینی‌یه‌ک یان هر پرسیاریکت هه‌بوو سه‌باره‌ت به ناوه‌پۆکی ئه‌م کتیبه ئه‌وا په‌یوه‌ندی بکه به‌م ژماره‌یه‌وه : (٠٧٧٠١٩٨٨٦٢٣) .

* مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه : (يَكْفُرُ بِالطَّاغُوتِ) بی‌باوه‌رپوون به (ته‌غوت : په‌رستنی جگه له خوا) بریتیه‌یه له واتای : (لا إله) ، وه (وَيُؤْمَرْ بِاللَّهِ) باوه‌ره‌ینان به خوا بریتیه‌یه له واتای : (إِلَّا اللَّهُ) .

^(٦) صحیح سنن الترمذی رقم : (٢٦١٦) .

پاشکۆ :

فهرمووده کهی (البراء بن عازب رضی الله عنه) سه بارهت به سئ پرسیاره کهی ناو کۆر

ئاماده کردن و وهرگێرانی
مامۆستا محمد عبد الرحمن لطیف

عن البراء بن عازب رضی الله عنه قال : ((خرجنا مع النبي صلی الله علیه و آله) في جنازة رجل من الأنصار ، فانتبهنا إلى القبر ولمَّا يُلحد ، فجلس رسول الله صلی الله علیه و آله وجلسنا حوله ، وكأَنَّ على رؤوسنا الطير ، وفي يده عود فجعل ينكت به في الأرض ، فرفع رأسه فقال : استعيزوا بالله من عذاب القبر مرتين أو ثلاثا .

واته : له گه ل پیغه مبهردا صلی الله علیه و آله ده رچوین بۆ شوینکه وتنی جه نازهی پیاویکی ئه نصاری ، جا گه یشتینه لای گۆره کهی و هیشتا ئه لحه ده کهی نه کنرا بوو ، بۆیه پیغه مبهردی خوا صلی الله علیه و آله دانیشت و ئیمهش به ده وریدا دانیشتین ، ئه وهنده هیمن و بئ دهنگ بووین وهکو ئه وهی که بالنده به سهر سه رمانه وه نیشتبیتته وه ، چیلکه داریک به دهستی پیغه مبهروه بوو صلی الله علیه و آله ده یکرد به زه ویدا ، ئه نجا سه ری به رز کرده وه و فه رمووی : په نا بگرن به خوا له سزای گۆر - دوو جار یان سئ جار - .

ثمَّ قال : إنَّ العبد المؤمن إذا كان في انقطاعٍ من الدنيا وإقبالٍ من الآخرة نزل إليه ملائكة من السماء ، بيض الوجوه ، كأنَّ وجوههم الشمس ، معهم كفن من أكفان الجنة ، وحنوط من حنوط الجنة ، حتَّى يجلسوا منه مدَّ البصر ، ثمَّ يأتيه ملك الموت عليه السلام حتَّى يجلس عند رأسه ، فيقول : أيتها النفس الطيبة (وفي رواية المطمئنة) اخرجي إلى مغفرة من الله ورضوان .

ئه نجا فه رمووی : به راستی بهندهی ئیماندار ئه گه ر گه یشته کاتی دابران له دونیا و پوکردن له دواپۆژ هه نديک فريشتهی رومهت سپی رومهتیان وهکو خۆر وایه له ئاسمانه وه داده به زن بۆ لای ، کفنیان پئی به له کفنی به هه شت ،

وه بؤنى خوْشيان پىيه له بؤنى بههشت ، وه له لايدا دادهنيشن تاوهكو چاو بربكات ، ئەنجا فريشتهى گيان كيْشان (سهلامى خواى ليبيْت) ديْت تاوهكو له لاي سهريهوه دادهنيشيت و پىي دهليْت : ئەي گيانه پاكه كه وهره دهرهوه بؤ لاي ليْخوْشبوون و رازيبوونى خوايى .

قال : فتخرج تسيل كما تسيل القطرة من فسيّ السماء ، فيأخذها فإذا أخذها لم يدعوها في يده طرفة عين ، حتّى يأخذوها فيجعلوها في ذلك الكفن وفي ذلك الحنوط ، فذلك قوله تعالى : ﴿تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ﴾ (١١) ، ويخرج منها كأطيب نفحة مسك وجدت على وجه الأرض .

فهرمووى : گيانى ديْت دهرهوه و دادهچوپيْت ههروهكو چوْن دوْلپه ئاويك له دهمى كوننهيهكهوه دادهچوپيْت ، ئەنجا فريشتهى گيان كيْشان گيانهكه دهبات ، جا ئەگه ربرى فريشتهكانى تر كه به دهريدا دانيشتوون به ئەندازهى چاو تروكانديك نايهيلن به دهستيهوه تاوهكو لىي وهردهگرن و يهكسه ردهيخه نه نيو ئەو كفهوه و ئەو بؤنه خوْشهوه ، ئەوهش ئەوهيه كه خواي گهوره له بارهيهوه دهفهرمويْت : ﴿فريشته نيردراوهكانمان گيانى دهكيْشن و كهمتهرخه مى ناكن﴾ ، وه بؤنيكى خوْشى لىي ديْت دهرهوه وهك خوْشترين بؤنى ميسك كه لهسه رپوى زهويدا ههبوويْت .

(وفي رواية : حتّى إذا خرج روحه صلى عليه كل ملك بين السماء والأرض وكل ملك في السماء ، وفتحت له أبواب السماء ليس من أهل باب إلا وهم يدعون الله أن يعرج بروحه من قبلهم) .

وه له ريوايهتيكى تر دا هاتوهه : كاتيْك پوْحهكهى دهردهچيْت ههموو فريشتهكانى نيوان ئاسمان و زهوى و ههموو فريشتهكانى نيو ئاسمان نوپيْزي لهسه ردهكهن ، و دهرگاكانى ئاسمانى بؤ دهكريْتتهوه ، و سهريهرشتيارانى هيج دهرگايهك نىيه ئيلا له خوا دهپارپينهوه كهوا پوْحهكهى به لاي ئەواندا بهرز بكرهيهتهوه .

قال : فيصعدون بها فلا يمرون — يعني بها — على مَلَاٍ من الملائكة إلا قالوا : ما هذا الروح الطيب ؟ فيقولون : فلان بن فلان بأحسن أسمائه التي كانوا يسمونه بها في الدنيا .

فهرمووى : ئەنجا دهبيهنه سهروهوه بؤ ئاسمان و ئەو پوْحه تيناپهپينن به لاي هيج كوْمه له فريشتهيهكدا ئيلا دهلين : ئەوا ئەم پوْحه پاكه هى كيْيه ؟

ئەو فريشتانهش كه پوْحهكهيان پىيه دهلين : ئەمه پوْحي (فلان)ى كورپى (فلان)ه ناوى دهبن به جوان ترين ناوى كه له دونيادا ناويان پىي دهبرد .

حتّى ينتهوا بها إلى السماء الدنيا ، فيستفتحون له ، فيفتح لهم ، فيشيعه من كل سماء مُقَرَّبُوها إلى السماء التي تليها حتّى ينتهى به إلى السماء السابعة ، فيقول الله عز وجل : اكتبوا كتاب عبدني في عليين [﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا عَلِيُّونَ﴾ (١٩) كِتَابٌ مَرْفُومٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾] ، فيكتب كتابه في عليين ثم قال : أعيده إلى الأرض فإنني [وعدتهم إنني] منها خلقتهم وفيها أعيدهم ومنها أخرجهم تارة أخرى .

تاوهكو دهيجهيهننه ئاسمانى دونيا ، داوا دهكهن دهرگاي ئاسمانى بؤ بكرهيهتهوه ، دهرگايان بؤ دهكريْتتهوه ، ئەنجا فريشته نزيكهكانى ههموو ئاسمانيك شوپنى ئەو پوْحه دهكهون بؤ ئەو ئاسمانهيه كه به دوايدا ديْت تاوهكو دهيجهيهننه ئاسمانى ههوتهم ، ئەنجا خواي گهوره دهفهرمويْت : كتيْبي بهندهكهه له (عليين)دا بنووسن ﴿توْ چوزانيت (عليون) چىيه ؟ كتيْبيكى نووسراوه ، بهنده نزيكهكانى خوا ئامادهي دهبن﴾ ، جا كتيْبهكهى له كتيْبي

بہرزدا دنووسریت ، ئەنجا خوی گہورہ دہفہرمویت : پوچہ کہ بگپرنہوہ بو زہوی چونکہ بہپاستی من بہلینم پیئ
داون کہ بہپاستی من لەو زہویہ دروستیانم کردووہ و دەشیان گپرمہوہ بو ناوی و جاریکی تریش لە زہوی دەریان
دەھینمہ دەرہوہ .

قال فـ[يُرد إلى الأرض] ، وتعاد روحه في جسده ، [قال : فإنه يسمع خفق نعال أصحابه إذا ولّوا عنه] [مدبرين] .
فہرموی : ئەنجا دەیگہ پرنہوہ بو زہوی ، وہ پوچہ کہی دەگہ پرنہوہ بو ناو لاشہ کہی ، فہرموی : بہپاستی
گوئی لە دەنگی تہ پە ی پیلایوی شوینکہ وتوانی جہ نازہ کہی دەبیت لە کاتی کدا کہ پشتی لیدہ کەن و بہ جیدہ ہیئن و
دەگہ پرنہوہ .

فیاتیہ ملکان [شدیدا الانتہار] فـ[یتتہرانہ و] یجلسانہ .

ئەنجا دوو فریشتہ ی (تووند پاچہ لکینہر) دین بو لای و پایدہ چہ لکین و دایدہ نیشین .
فیقولان لە : من ربک ؟

ئەنجا پیئ دەلین : کئی پەرہردگارتہ ؟
فیقول : ربی اللہ .

ئەویش دەلینت : پەرہردگارم خوا (اللہ) یہ .
فیقولان لە : ما دینک ؟

ئەنجا پیئ دەلین : ئاینت چی یہ ؟
فیقول : دینی الإسلام .

ئەویش دەلینت : ئیسلام ئاینمہ .

فیقولان لە : ما هذا الرجل الذي بعث فيکم ؟

ئەنجا پیئ دەلین : ئەو پیاوہ کئی یہ کہ لە نیوانتا نیردراوو ؟
فیقول : هو رسول اللہ (ﷺ) .

ئەویش دەلینت : پیغەمبەری خوا یہ (ﷺ) .
فیقولان لە : وما علمک ؟

ئەنجا پیئ دەلین : چۆن زانیت ؟

فیقول : قرأت کتاب اللہ فآمنت بہ وصدقتم .

ئەویش دەلینت : کتیبہ کہی خوام (قورئانم) خویندہوہ و باوہرم پیھینا و بہپاستم زانی .
[فینتہرہ فیقول : من ربک ؟ ما دینک ؟ ما نبیک ؟

وهي آخر فتنة تعرض على المؤمن ، فذلك حين يقول الله عز وجل : ﴿يُثِبْتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [٢٧] .

وہ لە ریوایہ تیکی تردا ہاتووہ : پایدہ چہ لہ کین و پیئ دەلین : کئی پەرہردگارتہ ؟ و ئاینت چی یہ ؟ و کئی
پیغەمبەرتہ ؟

ئەمەش دوایین تاقیکردنەوێه رووبەپووی باوەردار دەکرێتەو ، ئەوێه که خۆی گەورە لە بارەوێه دەفەرموێت : ﴿خۆی گەورە ئەوانەى که باوەریان هێناوە جیگیر و دامەزراو دەکات لەسەر وتەى جیگیر لە ژيانى دونیا و دواپۆژیشدا﴾ .

فیقول : رَبِّيَ اللهُ وَدِينِي الْإِسْلَامَ وَنَبِيَّ مُحَمَّدٍ (ﷺ) [.

ئەویش دەلێت : پەرەردگارم خوا (الله) یە و ئیسلام ئاینمە و (مُحَمَّدٌ ﷺ) پیغمبەرە .

فینادی مناد فی السماء : أن صدق عبدی ، فأفرشوه من الجنة ، وألبسوه من الجنة ، وافتحوا له باباً إلى الجنة .

ئەنجا بانگکاریک بانگ دەکات لە ئاسمانەو : بەندەکەم پاستی کرد ، پاریخن بۆی لە فەرشی بەهەشت ، بیپۆشن لە پۆشاکى بەهەشت ، دەرگایەکی بۆ بکەنەو بەرەو بەهەشت .

قال : فإتیه من روحها وطيبها ، ويفسح له في قبره مد بصره .

فەرمووی : لە خۆشی و بۆنی بەهەشتی بۆ دیت ، و گۆرەکەى بۆ فراوان دەکرێتەو تاوێه کو چا و بریکات .

قال : [وفي رواية : يُمَثَّلُ له] رجل حسن الوجه حسن الثياب طيب الريح ، فيقول : أبشر بالذي يسرك [أبشر

برضوان من الله وجنات فيها نعيم مقيم] هذا يومك الذي كنت توعده .

فەرمووی : پیاویکی پوومەت جوانی و پۆشاک جوانی بۆن خۆشی بۆ دەننویتریت ، و پێی دەلێت : موژدەت

لئیبیت بەوێه که پیت خۆشە ، موژدەت لئیبیت بە پەزنامەندی خۆی و باخانیک لە بەهەشتدا که خۆشگوزرانی بەردەوامی تێدایە ، ئەمە ئەو پۆژەیه که بەلێنت پێی دەدرا .

فیقول له : [وأنت فبشرك الله بخير] من أنت ؟ فوجهك الوجه يَجِيء بالسخير .

ئەویش پێی دەلێت : وه تۆش خوا موژدەى خیرت بداتى ، تۆ کێیت ؟ پوومەت پوومەتیکە خیر و خۆشی

دێنیت .

فیقول : أنا عمالك الصالح [فوالله ما علمتك إلا كنت سريعاً في طاعة الله ، بطيناً في معصية الله ، فجزاك الله خيراً] .

ئەویش دەلێت : من کردەو چاکەکانتم ، سویند بە خوا بە تۆم نەزانیوێه ئیلا ئەو نەبیت که پەلە و

دەستپێشخەریت کردووە لە گۆی پەلە خوادا و لەسەرخۆ و خاویش بووێتە لە سەرپێچی خوادا ، خوا پاداشتی خیرت بداتەو .

ثم يُفتح له باب من الجنة وباب من النار ، فيقال هذا منزلك لو عصيت الله ، أبدلك الله به هذا .

ئەنجا دەرگایەکی بۆ دەکرێتەو لە بەهەشتەو و دەرگایەکی بۆ دەکرێتەو لە دۆزەخەو و پێی دەوتریت

ئەمە جیگاکیەت بوو لە دۆزەخدا ئەگەر سەرپێچی خوات بکراوێت ، خوا گۆرپوێه تێو بۆت بەم جیگایە لە بەهەشتدا .

فإذا رأى ما في الجنة يقول : رب عجل قيام الساعة كيما أرجع إلى أهلي ومالي .

جا ئەگەر ئەوێه بینی که لە بەهەشتدایە دەلێت : پەرەردگارم هاتنی پۆژی قیامەت پێش بخە بۆ ئەوێه

بگەرێمەو بۆ لای مال و کەس و کارم .

[فيقال له : اسكن] .

پێی دەوتریت : ئارام بگره .

قال : وإن العبد الكافر (وفي رواية : الفاجر) إذا كان في انقطاع من الدنيا وإقبال من الآخرة نزل إليه من السماء ملائكة [غلاظ شداد] سود الوجوه معهم المسوح [من النار] فيجلسون منه مد البصر ثم يجيء ملك الموت حتى يجلس عند رأسه فيقول : أيتها النفس الخبيثة اخرجي إلى سخط من الله وغضب .

فهرمووی : به پاستی بهندهی کافر (وه له ریوایه تیکی تردا : خراپکار) ئەگەر گهیشته کاتی دابران له دنیا و پروکردن له دواپۆژ ههندیك فریشتهی (تووند و تیژ) له ئاسمانه وه داده به زن بۆ لای پوومه تیان ره شه و کفنیان پییه له ئاگر ، له لایدا داده نیشن تاوه کو چاو بریکات ، ئەنجا فریشتهی گیان کیشان دیت تاوه کو له لای سه رییه وه داده نیشیت و پیی ده لیت : ئەی گیانه پیسه که وهره دهره وه بۆ لای خهشم و قین و تورهی خوا .

قال فتفرق في جسده فينتزعها كما ينتزع السفود [الكثير الشعب] من الصوف المبلول [فتقطع معها العروق والعصب] .

فهرمووی : پۆحه کهی به لاشهیدا بلاوده بیته وه و فریشتهی گیان کیشانیش پایده کیشیتته دهره وه ههروه کو چۆن شیشیکی زۆر قولاپدار له خوریه کی ته پدا پابکیشریت (له گه ل ئەوه دا هه موو دهمار و پهگ و ماسولکه کانی پارچه پارچه ده بیت و ده برین) .

فأخذها فإذا أخذها لم يدعوها في يده طرفة عين حتى يجعلوها في تلك المسوح ويخرج منها كأن تن ریح حيفة وجدت على وجه الأرض .

ئەنجا فریشتهی گیان کیشان گیانه که ده بات ، جا ئەگەر بردی فریشته کانی تر که به ده وریدا دانیشتون به ئەندازهی چاو تروکاندیک نایهیلن به دهستییه وه تاوه کو لای وهرده گرن و یه کسه ر ده یخه نه ناو کفنه ئاگرینه وه ، بۆنیککی گه نیوی لای دیتته دهره وه وه گه نیوترین بۆنی لاکیکی تۆپیو که له سه ر پوی زه ویدا هه بووبیت .

فيصعدون بها فلا يمرون بها على ملا من الملائكة إلا قالوا : ما هذا الروح الخبيث ؟

فيقولون : فلان بن فلان بأقبح أسمائه التي كان يسمى بها في الدنيا .

ئەنجا ده یبه نه سه ره وه بۆ ئاسمان و ئەو پۆحه تیناپه پینن به لای ههچ کۆمه له فریشته یه کدا ئیلا ده لین : ئەوا ئەم پۆحه پیسه هی کییه ؟

ئەو فریشتانه ش که پۆحه که یان پییه ده لین : ئەمه پۆحی (فلان)ی کورپی (فلان)ه ناوی ده بهن به ناشیرین ترین ناوی که له دنیا دا ناویان پیی ده برد .

حتى ينتهي به إلى السماء الدنيا فيستفتح له فلا يفتح له ، ثُمَّ قرأ رسول الله (ﷺ) : ﴿لَا تُفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ

الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ﴾ .

تاوه کو ده یگه یه نه نه ئاسمانی دنیا ، داوا ده کهن دهرگای ئاسمانی بۆ بکریتته وه ، دهرگای بۆ نا کریتته وه ، ئەنجا پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئەم ئایه تهی خوینده وه : (دهرگا کانی ئاسمان نا کریتته وه بۆ بی باوه پان و ناشچنه ناو به هه شته وه تاوه کو وشتر نه چیت به کونه دهرزیدا) .

[فيلعنه كل ملك بين السماء والأرض وكل ملك في السماء ، وتغلق أبواب السماء ، ليس من أهل باب إلا وهم

يدعون الله ألا تخرج روحه من قبلهم] .

هه موو فریشته کانی نیوان ئاسمان و زهوی و هه موو فریشته کانی نیو ئاسمان له عنه تی لیده کهن ، وه ده رگا کانی ئاسمانی لی داده خریت ، سه ره پهرشتیاریانی هیچ ده رگایه ک نییه ئیلا له خوا ده پارینه وه کهوا پوچه کهی به لای ئه واندا به رز نه کریته وه .

فیقول الله عز وجل : اکتبوا کتابه فی سحین فی الأرض السفلی [ثم یقال : أعیدوا عبدي إلى الأرض فغنی وعدتـهم أني منها خلقتهم وفيها أعیدهم ومنها أخرجهم تارة أخرى .

ئه نجا خوای گه وره ده فه رمویت : کتیبه کهی له (سحین) دا له خواری ترین ته به کهی زه ودا بنووسن ، ئه نجا خوای گه وره ده فه رمویت : پوچه که بگپینه وه بو زهوی چونکه به پاستی من به لئیم پی داون که به پاستی من له و زهویه دروستیانم کردوه و دهشیان گپمه وه بو ناوی و جاریکی تریش له زهوی ده ریان ده هیئمه ده ره وه .

فتطرح روحه [من السماء] طرحاً [حتى تقع فی جسده] ثم قرأ : ﴿ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخَطَفَهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهَوَّى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴾ .

ئه نجا پوچه کهی له ئاسمانه وه فریده دریته خواره وه تاوه کو ده که ویته ناو لاشه کهی ، ئه نجا پیغه مبه ری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) ئه م ئایه تهی خوینده وه : (هه ر که سیک هاوبه ش (شهریک) بو خوا ئه نجامبدات ئه وا وه کو ئه وه وایه له ئاسمانه وه بکه ویته خواره وه ئه نجا بالنده به خیرایی برفینیت و په لپه لی بکات یان بایه ک فرپی بداته ناو شوینکی دوره وه) .

فتعاد روحه فی جسده [قال : فإنه لیسمع خفق نعال أصحابه إذا وُلّو عنه] .

ئه نجا پوچه کهی ده گه پینه وه بو ناو لاشه کهی ، فه رموی : به پاستی گوئی له دهنگی ته په ی پیلاوی شوینکه وتوانی جه نازه کهی ده بیته له کاتیکدا که پشتی لیده کهن و به جیدیئن و ده گه پینه وه . ویاتیه ملکان [شدیداً الانتهار فیتتهرانه و] یجلسانه .

ئه نجا دوو فریشتهی (تووند راچه لکینه ر) دین بو لای و پاید ه چه لکینن و داید ه نیشینن .
فیقولان له : من ربك ؟

فیقولان له : من ربك ؟ فیقول : هاه هاه لا أدري فیقولان له : ما دینک ؟ فیقول : هاه هاه لا أدري [فیقولان له : فما تقول فی هذا الرجل الذي بعث فیکم ؟ فلا یهتدي لاسمه فیقال : محمد فیقول : هاه هاه لا أدري] سمعت الناس یقولون ذاك] .

ئه نجا پیی ده لئین : کئ په روه ر دگارت ه ؟
فیقول : هاه هاه لا أدري .

ئه ویش ده لئیت : چی چی نازانم .
فیقولان له : ما دینک ؟

ئه نجا پیی ده لئین : ئاینت چییه ؟
فیقول : هاه هاه لا أدري .

ئه ویش ده لئیت : چی چی نازانم .
فیقولان له : ما هذا الرجل الذي بعث فیکم ؟

ئەنجا پىئى دەلئىن : چى دەلئىت سەبارەت بەو پياوهرى كه له نىوانتدا نىردرابوو ؟
فلا يهتدي لاسمه .

ناوه کهى نادۆزىتەوه .

فيقال : محمد .

پىئى دەلئىن : مەبەستمان (مُحَمَّد) ه ؟

فيقول : هاه هاه لا أدري [سمعت الناس يقولون ذاك] .

ئەویش دەلئىت : چى نازانم ، دەمبىست خەلك دەيوت (مُحَمَّد) پىغەمبەرى خوايه .

قال : فيقال : لا دريت [ولا تلوت] ؟

فهرمووى : پىئى دەوترىت : ئايا نەترانى و نەشتخويندەوه ؟

فينادي مناد من السماء أن كذب فافرشوا له من النار ، وألبسوه من النار ، وافتحوا له باباً إلى النار .

ئەنجا بانگكاريك بانگ دەكات له ئاسمانەوه : درۆى كرد ، پاىخەن بۆى له فەرشى ئاگر ، بىپۆشن بە پۆشاكى

ئاگر ، دەرگايەكى بۆ بکەنەوه بەرەو ئاگرى دۆزەخ .

فيأتيه من حرها وسمومها ويضيق عليه قبره حتى تختلف فيه أضلاعه .

له گەرمى و هەلم و بۆقاوى ئاگرى دۆزەخى بۆ دىت ، و گۆرپە کهى لى تەنگ دەكرىتەوه تاوهكو پەراسووه كانى

دەچن بەيەكدا و تىكدەشكىن .

ويأتيه (وفي رواية : ويمثل له) رجل قبيح الوجه قبيح الثياب متن الريح فيقول : أبشر بالذي يسوءك ، هذا يومك

الذي كنت توعد .

فهرمووى : پياويكى پوومەت ناشيرين و پۆشاك ناشيرينى بۆن گەنيوى بۆ دەننويئىت ، و پىئى دەلئىت :

مورثدت ليبيت بهوى كه پيت ناخوشه ، ئەمە ئەو پۆزەيه كه بەلئىت پىئى دەدرايه .

فيقول : [وأنت فبشرك لله بالشر] من أنت ؟ فوجهك الوجه يجيء بالشر .

ئەویش پىئى دەلئىت : وه توش خوا مورثدهى خراپت بداتى ، تۆ كىيىت ؟ پوومەت پوومەتتىكه خراپە دىنيىت .

فيقول : أنا عمك الحبيث [فوالله ما علمت إلا كنت بطيئا عن طاعة الله سريعا إلى معصية الله] [فجزاك الله شراً .

ئەویش دەلئىت : من كردەوه پيسەكانتم ، سويند بە خوا بە تۆم نەزانىوه ئىللا ئەوه نەبيىت كه خاو و سست

بوويته و كەمتەرخەمىت كردوو له گۆى پايەلى خوادا و پەله و دەستپيشخەريتىش كردوو له سەرپىچى خوادا ،

خوا پاداشتى خراپت بداتەوه .

ثم يقبض له أعمى أصم أبكم في يده مرزبة لو ضرب بها جبل كان ترابا فيضربه ضربة حتى يصير تراباً ثم يعيده الله

كما كان فيضربه ضربة أخرى فيصيح صيحة يسمعه كل شيء إلا الثقلين .

ئەنجا فريشته يەكى كويز و كەر و لالى بۆ پادەسپىردىت كه گورزىكى بە دەستەوهيه ئەگەر پىئى بدرىت له

شاخىك دەيكات بە خۆل جا يەك گورزى لى دەدات تاوهكو دەيكات بە خۆل ئەنجا خواى گەوره دەيگىرئىتەوه بۆ

دۆخەكەى جارانى ئەنجا دووبارە گورزىكى ترى لى دەدات جا هاوارىك دەكات هەموو شتىك دەبيسىت تەنھا مروؤف و

جنوكە نەبيىت .

ثم يفتح له باب من النار ويُمهد من فرش النار] .

ئەنجا دەرگایەکی بۆ دەکریتەوه له دۆزهخهوه و بۆی پادەخریت له فەرشی ئاگر .
 فيقول : رَبِّ لا تقم الساعة^(١) .

جا ئەگەر ئەوهی بینی دەلیت : پەرودگارم با پۆژی قیامت نهیهت .

له م فەرموودهیهوه ئەوه تێدهگهین کهوا : فیربوون و خویندنهوه و تیگه‌یشتن له قورئان و فەرموودهکان که
خوای پەرودگار و ئاینی ئیسلام و پیغه‌مبەر (موحه‌مه‌د) مان (ﷺ) پی‌ده‌ناسینن زۆر پیویسته ، بۆ ئەوهی بتوانین
 له گۆرپا به ئاسانی و دامه‌زراوی وه‌لامی ئەو سێ پرسیاره بدهینهوه که پووبه‌پووی هه‌موو مردوویه‌ک ده‌کریته‌وه :
 (مَنْ رَبُّكَ ؟ ما دینک ؟ ما نبیک ؟) .

جا ئەو که‌سه‌ی له گۆرپا دامه‌زراو ده‌بی‌ت و وه‌لامی هه‌ر سێ پرسیاره‌که ده‌داته‌وه دوو فریشته‌که پی‌ی ده‌لین :
 (وما علمک ؟

چۆن زانیت ؟

فيقول : قرأت كتاب الله فأمنت به وصدقت .

ئەویش ده‌لیت : کتیبه‌که‌ی خوام (قورئانم) خویندنه‌وه و باوه‌رم پیهینا و به‌پاستم زانی .

وه به پیچه‌وانه‌وه ئەو که‌سه‌ی که ناتوانی‌ت وه‌لامی سێ پرسیاره‌که بداته‌وه دوو فریشته‌که پی‌ی ده‌لین :
 (لا دریت ولا تلوٓت ؟

ئایا نه‌ترانی و نه‌شتخویندنه‌وه) ؟

میسکی کۆتایی

له کۆتاییدا ده‌لیم :

که‌واته هه‌ول‌دان بۆ زانین و فیربوون و خویندنه‌وه‌ی جووری ئەم کتیبه‌ی به‌رده‌ستت (الأصول الثلاثة وأدلتها)
 پیویسته له‌سه‌رت ، چونکه ئەگەر زانیارییه‌کانی ناوی ئەم کتیبه به جوانی فی‌ربیت ئەوا وه‌لامی ئەو سێ
 پرسیاره‌ت پی‌ی ده‌دریته‌وه ، ئەگینا وه‌لامت پی‌ی نادریته‌وه ته‌نها ئەوه نه‌بی‌ت که بلاییت : (هاه هاه لا أدري : چی چی
 نازانم) !!!

* **پازی بوون به‌وه‌ی که خوا (الله) پەرودگار ت بی‌ت و ئیسلام ئاین ت بی‌ت و (محمد ﷺ) پیغه‌مبهر ت بی‌ت**
به‌هه‌شتت بۆ مسۆگه‌ر ده‌کات و ده‌بیته‌ مایه‌ی لی‌ خوشبوونی تاوانه‌کانت :

عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال : ((مَنْ قَالَ : رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا ، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ
 رَسُولًا ، وَحَبَبْتُ لَهٗ الْجَنَّةَ))^(٢) .

واته : هه‌ر که‌سێک بلایت : پازیم به‌وه‌ی خوا (الله) پەرودگارمه و ئیسلام ئاینمه و (محمد ﷺ) پیغه‌مبهره
 ، به‌هه‌شتی بۆ مسۆگه‌ر کراوه .

^(١) رواه الإمام أحمد : (٧ / ٥٣ - ٥٧) وأبو داود رقم : (٤٧٢٧) ، وأورده بزوائد الإمام الألباني في أحكام الجنائز ص : (١٥٩) .

^(٢) صحيح أبي داود رقم : (١٥٢٩) وصحيح الجامع الصغير رقم : (٦٤٢٨) .

وه له بهر گرنگی به ئاگا بوون و له یاد نه چوونی وه لآمی ئەم سەئ پرسیاره پیغه مبهری خوا (ﷺ) فیبری کردوین کهوا له چه ندین کات و چه له تدا بلیین (رَضِيتُ بِاللّهِ رَبًّا ، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُوْلًا) :

١ - له کاتی به یانیاندا :

عن المُنَيِّرِ (رضي الله عنه) صاحب رسول الله (ﷺ) وكان يكون بإفريقية قال : سمعت رسول الله (ﷺ) يقول : ((من قال إذا أصبح : رَضِيتُ بِاللّهِ رَبًّا ، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا ، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا ، فَأَنَا الزَّعِيمُ لِأَحْذَنُ بِيَدِهِ حَتَّى أَدْخِلَهُ الْجَنَّةَ))^(٣).

واته : هەر که سێک به یانیان بلیت : پازیم به وهی خوا (الله) په روهر دگارمه و ئیسلام ئاینمه و (مُحَمَّدٌ ﷺ) پیغه مبهره ، ئەوا من که فیلی ئەوه ده که م که دهستی بگرم تاوه کو دهیخمه به ههشته وه .

٢ - له دواي بیستنی بانگ :

عن سعد بن أبي وقاص (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) قال : ((مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ : وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، رَضِيتُ بِاللّهِ رَبًّا ، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُوْلًا ، وَبِالإِسْلَامِ دِينًا ، غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ))^(٤).

واته : هەر که سێک کاتیک گوئی له بانگ ده بیت بلیت : وه منیش شایه تی ددهم به وهی که هیچ په ستراوێک نییه شایسته ی په رستن بیست جگه له خوی ته نها و بئ شه ریک نه بیست ، وه به پراستی (مُحَمَّدٌ ﷺ) یش بهنده و پیغه مبهری خوايه ، پازیم به وهی خوا (الله) په روهر دگارمه و (مُحَمَّدٌ ﷺ) پیغه مبهره و ئیسلام ئاینمه ، ئەوا خوا له تاوانه کانی خوشده بیست .

هه موو ئەم فه رموودانه ی سه ره وه گرنگی و بایه خی ناسین و پازی بوون به (خوی په روهر دگار و ئاینی ئیسلام و پیغه مبه رایه تی مُحَمَّدٌ ﷺ) دهرده خه ن ، بویه پیویسته ئیمه ش خۆمان ئاماده کهین و هه ول بدهین بو فیروون و فیکردنی ئەم بابه ته زۆر گرنگه .

﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

ئاماده کردنی

محمد عبد الرحمن لطيف

(٢١ / ٦ / ١٤٢٩ ك - ٢٤ / ٦ / ٢٠٠٨ ن)

له (١٧) مانگی پیروزی ره مه زانی سالی (١٤٢٩ ك) ئاماده کرا بو چاپ

کوردستان / کهلار

^(٣) صحيح الترغيب والترهيب رقم : (٦٥٧) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (٤٢١) .

^(٤) صحيح مسلم رقم : (٨٤٩) وصحيح أبي داود رقم : (٥٢٥) وصحيح سنن الترمذي رقم : (٤١١) وصحيح سنن النسائي رقم : (٦٧٩) وصحيح سنن ابن

ماجه رقم : (٧٢١) .